

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗ, ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ

ΙΔΡΥΤΗΣ & ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ : Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΑΚΤΙΚΟΙ ΣΥΝΤΑΚΤΕΣ : ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΗΣ, ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΡΟΡΙΤΗΣ, Γ. ΦΥΡΗΣ,
ΚΙΜΩΝ Ι. ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΣ, ΠΑΝΟΣ Δ. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ.

ΕΚΔΟΣΗ ΑΘΗΝΑΪΚΟΥ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΥ Χ. ΓΑΝΙΑΡΗΣ Σ'Α

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ 3.

ΧΡΟΝΙΑ ΙΗ' (ΞΕΛΑΜΗΝΟ Α')

ΑΡΙΘ. 737 (ΦΥΛ. 21)

Σάββατο, 22 Μάη 1921

Η ΖΕΣΤΗ ΚΑΙ Η ΕΠΙΣΤΡΑΤΕΥΗ

τὰ δυὸ ἀγαθὰ ποῦ, σὰν εὐλογία Θεοῦ, μαζὶ
μαζὶ μᾶς ἤρθανε, μᾶς ἀναγκάζουνε νὰ ραιώ-
σουμε τὴν ἔκδοσιν τοῦ "Νουμά,,.

Ἔτσι. τὸ φύλλον, ὅλο τὸ καλοκαίρι. θὰ
βγαίνει κάθε

ΔΕΚΑΠΕΝΤΕ ΜΕΡΕΣ

Τὸ ἐρχόμενον φύλλον θὰ βγῆ στὶς

ΠΕΝΤΕ ΙΟΥΝΙΟΥ

καὶ θὰ χεὶ τὴν ἀρχὴ τῆς

"ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΑΝΟΙΞΗΣ,,

Καὶ τὸ διήγημα τοῦ Τολστόη:

"ΟΙ ΦΡΑΟΥΛΕΣ,,

ΠΕΝΙΕΣ ΑΠΟ ΤΗ ΣΜΥΡΝΗ

Σμύρνη, 15 τοῦ Μῆν, 1921

— Στὴ σὺλα τοῦ «Λαϊκοῦ Κέντρου», στ. 8 τοῦ Μῆν, ὁ σφινάχτης τοῦ Νοῦμα Πάνου Δ. Ταγκόπουλος, ἐπειτα ἀπὸ μιὰ φιλικὴ παρακλήσιν τοῦ «Ὀμίλου τῶν Φιλοτέχνων», μίλησε γιὰ τοὺς ποιητὲς μας Μαθίλη καὶ Παλαμῆ, καὶ τὸν κ. Θρ. Σταύρου (Μελικέρτης). Ἡ διάλεξις του ἀκούστηκε μὲ πολλὴ προσοχὴ καὶ θερμὸ ἐνδιαφέρον. Γραμμὴν ἐστὶ δημοτικὴ μας γλῶσσα — ὅπως δὴ τὴν περιμέναμε ἀπὸ τὸ διανοχο τοῦ Νοῦμα, — καταχειροκροτήθηκε στὸ μέρος ποῦ, μιλώντας γιὰ τὸ Μαθίλη, ἀνάφερε τὶς ἀσκήμιες τῶν Γλωσσολογικῶν τοῦ 1911. Ὑστερα μίλησε γενικὰ, χρονικὰ, καὶ σὲ μέρη ὁρισμένα ἀντικειμενικὰ γιὰ τὴν ξεχωριστὴ φυσιογνωμίαν τοῦ Κερκυραίου Σονετογράφου, τὴν ἐπίδρασιν τοῦ Παλαμῆ στὰ Νεοελληνικὰ Γράμματα, καὶ τὸ δειλὸ μὰ ἐπιδοφόρο φαινόμενον τοῦ νέου ποιητῆ Μελικέρτη. Ἀπ' τὰ Σονέττα τοῦ Μαθίλη ἀπάγγειλε, μὲ τὴν λυρικὴ, μεταλικὴν του φωνήν, τὴ γιομάτην χροῖαν καὶ ἐκφρασὴν, τὸ θαυμασιὸν ἀριστοῦργημα, τὴ «Λήθη», τὸ «Μοῦχρωμα» καὶ τὴν «Ἑλλάδα». Ἀπὸ τοῦ Παλαμῆ τὸ θαυνοτόχαστον ἔργον, διάλεξε κομμάτια χαρακτηριστικὰ, ὅπως ἀπὸ τὸν «Τάφος» Τάφκιαστο καὶ ἀστόλιστο... ἀπὸ τὴν «Ἀσάλευτη Ζωὴ» τὸ «Μύλημα μὲ τὰ λουλούδια» κ. ἄ. Ἀπ' τὸ Βιβλίον τοῦ Θρ. Σταύρου «Δρόμοι καὶ Μονοκίτια» ἀπάγγειλε τὴν «Πήγη», ποῦ δίκαια ὁ Ρήγας Γκόλφης τὴν θεωρεῖ ἀριστοτεχνικὴν, καὶ τὸ «Παραμυθὶ τῆς Παιδοῦλας», ποῦ εἶχε τὰ χρυσὰ μαλλιά. Ὁ ποιητὴς, ποῦ ἔτυχε νὰ βροῖσεται καὶ ἀνέβηκε στὸ βῆμα, μετὰ τὴν διάλεξιν, καὶ πλέκοντας τὸ ἐγκώμιον τοῦ Πάνου Ταγκόπουλου, τὸν εὐχαρίστησε γιὰ τὴν τιμὴν ποῦ τοῦκανε νὰ τὸν ἀναφέρει κοντὰ στοὺς δύο ἐκείνους κολοσσούς, ὅπως εἶναι ἀναμφισβήτητα ὁ Παλαμῆς καὶ ὁ Μαθίλης, ἀπάγγειλε δὲ ὁ ἴδιος τὸ ποίημά του «Χρυσὸ Κλουβίον». Ὁ τύπος τῆς Σμύρνης ἔγραψε ἐπαινετικὰ λόγια. Ἡ διάλεξις τοῦ Ταγκόπουλου δημοσιεύεται τῶρον ἐστὶν «Ἀριον» τῆς Σμύρνης.

— Ὁ Ἀρμένιος λόγιος καὶ Ἑλληνοστὴς κ. Μιράν Σεβασλῆς, δημοσίευσεν μιὰ σειράν φιλολογικῶν ἀρθρῶν ἐστὶν ἀρμενικὴν ἡμερησίαν «Ἀραβελάν Μαμούλ» γιὰ τὴν Νεοελληνικὴν φιλολογοίαν καὶ τὴν δημοτικὴν μας γλῶσσαν. Ὁ ἐνθουσιασμός του ξεχειλίζει στὰθρα αὐτὰ γιὰ τὴν γλῶσσαν μας καὶ τοὺς ποιητὲς μας. Μὲ θαυμασμὸ ἀναφέρει τὸ «Ταξίδιον» τοῦ Ψυχάρη καὶ τὴν ἐπίδρασιν του ἐστὶν πνευματικὴν Ἑλλάδα. Γιὰ τὰ ἔργα τοῦ Ἐπιταλιώτη μιλάει μὲ πολὺν θυμασμόν καὶ συγκίνησιν. Ὁ κ. Σεβασλῆς, φίλος καὶ θαυμαστὴς τοῦ Ἑλληνικοῦ πνεύματος, μίλησε ἐστὶν Σάλα τοῦ «Λαϊκοῦ Κέντρου» γιὰ τὸ φιλέλληνον Σμυρναῖον Γάλλον ποιητὴν Γουσταῶ Λαφῶν, καὶ ἀπάγγειλε ποιήματά του γραμμένα ἐστὶν δημοτικῇ. Καὶ σὲ μιὰ στιγμὴν συγκινητικῶν ἐνθουσιασμῶν ὁ Ἀρμένιος λόγιος εἶπε.

«Μ' αὐτὸ τὸ ὑπέροχον γλωσσικὸν ὄργανον, τὴν γλῶσσαν τοῦ λαοῦ, ὁ Ἑλληνισμός δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ θαυματουργήσῃ τελειωτικὰ.»

— Τὴν Τετάρτην, 12 τοῦ Μῆν, ἔγινε ἐστὶν «Λαϊκὸν Κέντρον» ἢ Ἐ' Φιλολογικὴν Βραδίαν τοῦ «Ὀμίλου τῶν Φιλοτέχνων». Ἀπαγγέλλαν ποιήματά τους ὁ Ἄγγε-

λος Σημηριώτης, ἀπὸ τὰ «Θανάσιμα», ὁ Θρ. Σταύρου (Μελικέρτης) τὸ «Παρακλήσιν», ὁ Ἀλέκος Φωτιάδης ἀπὸ τ' ἄνοιχτὰ Μυστικὰ καὶ κατὰ γενικὴν ἀπαίτησιν τοῦ Ὀμίλου ὁ δικὸς μας Πάνος Ταγκόπουλος «Τὸ τραγοῦδι τῶν Βουνῶν» ἀπὸ τὰ «Τὰ μάτια τῆς ψυχῆς μου» τοῦ Παλαμῆ καὶ τὸ «Φῶς μὲς ἐστὶν Φῶς» ἀπὸ τὰ «Λυρικά» του, ποῦ καταχειροκροτήθηκε.

Μ' εὐχαρίστησιν μάθαμε πῶς οἱ φιλολογικαὶ αὐτὲς βραδιὲς θὰ ἐκκολοθησούνε κατὰ Τετάρτην, καὶ ἔτσι θὰ μπορεῖ κανεὶς νὰ βροῖσκει κάποιαν ἀνώτερην αἰσθητικὴν ἀπόλαυσιν μὲς ἐστὶν πεζολογοίαν τῶν πολεμικῶν ἡμερῶν ποῦ περιμέναμε.

ΣΜΥΡΝΙΟΣ

κ. Β. Κορ. Θὰ δημοσιεύσῃ.—κ. Γ. Καρ. Τὸ γράμμα σου τὸ λάβαμε καὶ χαρήκαμε ποῦ τόσο καλὰ ἐνωσες καὶ ἐχτίμησες τὴν γνώμην μας.—κ. Γ. Σαρ. Πολὺ καλὰ τὸ λές:

Βαρὴ ἡ δουλιὰ
καὶ ἀγκαστικὸς ὁ δρόμος

Ἐμπρὸς λοιπὸν! Δουλιὰ καὶ θὰ φτάσῃς ἐστὶς δόξας τὸ παλάτι.—κ. Κ. Δαρ. Ποῖα εἶναι, καὶ ζήσεις, τὸ «ἔρωτα οὐκ ἐστὶν βελούδιον»; Περιγράψέ μας τα.—κ. Κ. Πεκ. Ἐγὼ μὲρικὸν στίχους καλούς, παραπολὺ καλούς, λ. χ.

Στὰ φτερά του μὲ παρῆναι
πάλι ἀπόψε ὁ καιρὸς.

Χάσκει γύρω μου, μέσῃ
παντοῦ χάσκει γυρομὸς...

Ἐναποθέλω τὸ καὶ στείλω τοῦ.—κ. Ἀναγνώστω «Σολωμός» Μαρασιῆ δὲν ἐπάρχει.—κ. Πάρων Καλὸ καὶ θὰ δημοσιεύσῃ.—κ. Κ. Ἀρ. Ὅχι ἀκόμα —κ. Π. Καρ. Πολὺ καλὰ ἡ φῶμα σου.—κ. Γ. Βοῖβ. Ἡ «Ἀξέλασση συγγιὴ» καὶ λέει μὰ δὲν τὸ λέει καὶ τόσο διορακ.—κ. Ἄς ἀσπερὲ. Θὰ παρῆναι καὶ ξαναστελῶ τοῦ.—κ. Δ. Δευκ. Στείλε μας ναῖνα ἄλλο.—κ. Ἰουλ. Σεν. Ὅλα καὶ λένε, μὰ δια χρειάζονται δούλεμα ἀρκιτὸ. Μὴ βαρεθεῖς γὰν τὰ δουλέψῃς.

ΞΕΝΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

— La Revue Critique (10 τοῦ Μῆν 1921). — Ἄνθρ Ζεὸν «Κλασσικὸν θέατρον καὶ χριστιανικὸν θέατρον». — Ἄνθρ Μπιντοῦ «Παράδοξον ἐστὶν φιλολογοίαν». — Ἄνθρ Τερῖβ «Τὰ Ἀργκὰ καὶ ἡ δημοτικὴ γλῶσσα». — Λουὶ Τομάς «Ἐνας φίλος τῆς Γαλλίας». — Γκαρσὸν Πικάρ «Τὸ ταξίδιον τοῦ Καοὲς κλπ.

— Mercure de France (15 τοῦ Μῆν 1921). — Μωρῖς νιὲ Ὀμπιὼ «Ἀνάποδα» (νουβέλλα). — Ἄνθρ Νταβίντ «Ποιήματα». — Τόνι Ρὸς «Ὁ Πῶλ-Λουὶ Κουριέ, στρατιώτης τοῦ Ναπολέοντος». — Σάβλ Λεζέ «Ὁ Λουὶ Περγκῶ». — Λεὸν Πιέρ-Καὶντ «Ἐρωτικὴ ἀπλοποίηση». — Ἐπιθεώρησις τοῦ δεκαπενθήμερου, κτλ.

ΒΓΗΚΕ:

ΤΟΥ ΓΚΑΙΤΕ

MINION

Β' ΕΚΔΟΣΗ

ΑΘΗΝΑΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ

ΓΑΝΙΑΡΗ & ΣΙΑ

—3 ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ 3—

ΔΡ. 2

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΧΡΟΝΙΑ ΙΗ (ΕΣΑΜΗΝΟ Α')

Σάββατο Ἀθήνα, 22 Μάη 1921

ΑΡΙΘ. 737 (ΦΥΛ.21)

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ:

ΖΕΦΥΡΟΣ ΒΡΑΔΥΝΟΣ: Τὸ γλυκό σου χαμογέλιο..
— Ὅμορφα τὰ τραγούδια σου.
ΑΓΗΣ: Ἀνοιξη.
Μ. ΓΚΟΡΚΗ: Εἰκοσιεξή και μιὰ (μετ. Κ. Κυρβαίου)
(τέλος).
ΜΙΛΤΟΣ ΚΟΥΝΤΟΥΡΑΣ: Ἐλα σὲν κίμαρά μου,
ἀγαπημένη.
ΗΛΒΞ. ΠΑΛΛΗΣ: Μπρουνός (συνέχεια).
Ο ΝΟΥΜΑΣ: Φαινόμενα και πράγματα.

ΜΙΧ. Α. ΡΟΔΗΣ: Τ' ἁμαρτωλά.— Λύπη—Τὸ μάτι
τοῦ Χάρου—Τὸ πάθος μου
ΠΗΥΛΟΣ Γ. ΦΛΩΡΟΣ: Ἡλιοβασιλεμα.
ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΛΗΜΑΣ: Ἡ ἀπαγγελία.
ΤΥΜΦΡΗΣΤΟΣ: Ἐ νη δὲν εἶσαι....
ΣΜΥΡΝΙΟΣ: Παννύες ἀπὸ τῆ Σμύρνης.
ΑΠΟ ΒΔΟΜΑΔΑ ΣΕ ΒΔΟΜΑΔΑ: Ἐνή φιλολογία.
— Νέα βιβλία.—Χωρὶς γραμματισμο.—Ἐνα
Περιοδικόν

ΑΠΟ ΤΗ ΣΥΛΛΟΓΗ "ΚΑΡΔΙΑΣ ΞΑΝΑΝΘΙΣΜΑ",

ΤΟ ΓΛΥΚΟ ΣΟΥ ΧΑΜΟΓΕΛΙΟ...

Τὸ γλυκό σου χαμογέλιο πῶς με πλάνεψε
Κ' ἡ ζεστή σου πῶς με τρέλαιε ἡ ματιά σου!
Τὰ ὄνειρά μου τὰ νεκρά πῶς τὰ ζωντάνεψε
Θεσημένα ἢ ξελογιάστρα ἢ ὁμορφιά σου!

Στὰ εἰκοσί μου πάλι χρόνια ξάφνου γύρισα,
Παιλὲς χαίταρες με μιὰς γίναν ἀλήθεια,
Μόλις τ' ἔβλεπο τριαντάφυλλό σου μύρισα,
Ποῦ σοῦ στόλιζε τὰ πλοίσια σου τὰ στήθει.

Μὰ βαρειά τὰ γόνιτά μου ξάλη λύγισε,
Κοί δὲν μπόρεσα ἓνα δάχτυ νὰ σκεπιάσω,
Κάθε φύλλο τῆς καρδιάς μου βαθεῖα-οίγισα,
Σὰ μιὰ μιάνη μοῦρθε σκέψη μὴ σὲ χύσω...

ὍΜΟΡΦΑ ΤΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΣΟΥ

Ὅμορφα τὰ τραγούδια σου, — μοῦ λέξ, —
Μὰ πένθημα ὄλα, πένθημα πολὺ!
Τραγῆρω σου ὄλα μαῦρα εἶναι και κλάξ;
Ἀν ἔνιωσες ποτὲ χαρὰ τρελή;

—Με κάλει δὲν' ἀγάτης φλογερή!
Και γέμισε ἡ καρδιά μου ἀτελειοσύνη...
Μόνο μιὰ οὐράνια σου ματιὰ μπορεῖ
Νὰ τῆς χαρίσει γλύκα και δροσι!

ΖΕΦΥΡΟΣ ΒΡΑΔΥΝΟΣ

ΑΝΟΙΞΗ

Παρθενικὲς ἀνατορικήδες τὸ γεράκι
Στὴν ἀσημιόχρη τῆς λεύκας φυλλοσιὰ σκορπι,
Ἰκα με τὸ φράχτη σὺρριζα σιγοκυλά
Κατὰ τὸν κήπιτο ἀξένοιαστο τὸ θυάκι.

Διαβάτης πρωινός στὸ ἐρημικὸ δρομίκι
Ξεχύνει σ' εὐθυμο τραγούδι τὴ χαρά,
Κι ὁ κότσιφας με περιγέλιο ἀπαντῶ
Στὸ ἀηδονήσιο ἀτέλειωτο μεράκι.

Ἀπὸ τὸν κήπιτο και τ' ἀμπέλια ἡ ἀνίσια
Τῆς γόνιμης ζωῆς ξεχύνεται καιτὴ,
Ἄνθοι, δεντριά, νερά, πουλιά, ἡ φύση πῶσα,

Πλέρια ρουφῶ τῆς ἔξης τὴ χαρὰ ποῦ ζεῖ.
Ὅρα ἡ καρδιά τὸ ποῦ ζητῶ τώρα νὰ δρέψει.
Αἰώνια Φάουστ, ξύπνια, νικημένη ἡ σκέψη.

ΑΓΗΣ

ΜΑΞΙΜΟΥ ΓΚΟΡΚΗ

ΕΙΚΟΣΙΕΞΗ ΚΑΙ ΜΙΑ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ Κ. ΚΑΡΘΑΙΟΥ

-2-

«Χι — νά, δὲν εἶναι αὐτὰ γιὰ σᾶς», ἔκανε ὁ Στρατιώτης μὲ περιφάνεια, κοιτάζοντάς τους ξεστατικά. «Δὲν εἶναι πολλή προκοπή μαζί σας... δὲν ἔχετε τὴν προσιούμενη κορμοστασιά, τὸ παρουσιαστικό, νὰ ποῦμε. Οἱ γυναῖκες ἀγαποῦνε μαθὲς τὴ λεβεντιά τοῦ ἀνθρώπου, θένε πρῶτα ἀπ' ὅλα ἓνα καλοδεμένο κορμί... ὅλα καθὼς πρέπει! καὶ προπάντων σέβονται τὴ δύναμη... τὰ γερά μπράτσα... νά!»

Ὁ στρατιώτικὸς ἔβγαλε τὸ δεξιὸν χεῖρ ἀπὸ τὴν τσέπη, σήκωσε ψηλά τὸ μπράτσο του, ἀνασκουμπώον ἴσαμε τὸν ἄγκωνα, καὶ μᾶς τῶδειξε... Ἔϊταν ἓνα ἄσπρο, δυνατὸ, μπράτσο, σκεπασμένο μὲ χρυσόλαμπρο χνοῦσι.

«Σκέλια, στήθος, ὅλα πρέπει νάιναι στέρια... ἔπειτα πρέπει κανεὶς νὰ ντύνεται ὅπως τὸ ζητάει ἡ περισταση... ἐμένα, νὰ ποῦμε, μάγαποῦν οἱ γυναῖκες. Δὲν τίς προσκαλῶ, δὲν κοιτάζω νὰ τίς μπλέξω στὰ δίχτυα μου — μόνες τους πέφτουνε στὴν ἀγκαλιά μου, πέντε πέντε μαζί...»

Ἔιχε καθίσει πάνω σ' ἓνα σακκί ἀπὸ ἀλεύρι, καὶ μᾶς δηγιόταν τοῦ μάρκους καὶ τοῦ πλάτους, πόσο τὸν ἀγαποῦσαν οἱ γυναῖκες καὶ πὼς ἤξαινε νὰ τίς κουμαντάρει ὅπως πρέπει. Ὑστερα ἔφυγε. Κι ὅταν ἔλειπε πίσω του ἡ πόρτα στριγγιζόντας, μείναμε πολλὴν ὥρα σιωπηλοὶ καὶ συλλογιζόμεστε αὐτὸν καὶ τὰ ὅσα μᾶς εἶπε. Κ' ὕστερα ἀρχίσαμε ἀξάφνα νὰ μιλοῦμε ὅλοι μαζί, καὶ τὸ συμπέρασμα εἶταν πὼς σ' ὅλους μᾶς ἄρεσε ὁ Στρατιώτης. Ἔϊτανε τόσο ἀπλὸς καὶ νόστιμος — ἐρχεται, κάθεται κάτω κι ἀρχίζει νὰ κουβεντιάσει! Κανένας ἄλλος δὲν ἐρχότανε σὲ μᾶς, κανένας δὲ μιλοῦσε ἔτσι μαζί μας, μὲ τέτοιο φιλικὸ τρόπο... Κι ὅλο γι' αὐτόνε μιλοῦσαμε καὶ γιὰ τίς ἐπιτυχίες πού θάχε μὲ τίς κεντίστρες πού, ὅταν μᾶς ἀπαντοῦσαν στὴν αὐλή, μᾶς κοίταζαν καταφρονητικά, καὶ μᾶς ἀπόφευγαν, ἢ κι' ἐρχόντουσαν ἴσια καταπάνω μας, σὰν καὶ νάμαστε γι' αὐτὲς ἀέρας.

Ἐμεῖς ὁμως δὲν μπορούσαμε νὰ τίς χορτάσουμε βλέποντάς τες, ὅταν τίς ἀπαντοῦσαμε στὴν αὐλή, ἢ ὅταν περνοῦσαν μπρὸς ἀπ' τὰ παράθυρά μας — τὸ χειμῶνα μὲ κάθε εἶδος ιδιότροπα κουμάκια καὶ γουναρικά, τὸ καλοκαίρι μὲ ἀνθοστόλιστα καπελλάκια καὶ μὲ χρωματιστὲς ὑμπρέλλες στὰ χεῖρια. Κ' ὕστερα, ὅταν εἴμαστε ἐμεῖς καὶ μεῖς, μιλοῦσαμε μ' ἓνα τέτοιον τρόπο γι' αὐτὰ τὰ κορίτσια πού, ἂν μᾶς ἀκουγαν, θὰ γιγνόντουσαν ἐξωφρενῶν ἀπὸ ντροπὴ κι ἀγανάκτηση.

«Φτάνει μονάχ' νὰ μὴ μᾶς πλανέσει τὴν Τανιούσκα μας», εἶπε ξάφνου κάποιος μάνησχο τρόπο.

Σωπάσαμε ὅλοι, κατάπληχτοι ἀπ' αὐτὴ τὴν κουβέντα. Τὴν Τάνια μᾶς τὴν εἶχαμε τέλεια λησμονήσει θαρρεῖς καὶ τὴν εἶχε σκεπάσει μὲ τὴ σκιά του ὁ ψηλὸς, μεγαλύτερος Στρατιώτης. Ὑστερα ἀρχίσαμε νὰ συζητοῦμε μὲ δυνατὴ φωνή. Ἄλλοι ἔλεγαν πὼς ἡ Τάνια δὲν εἶταν δυνατὸ νὰ παραστρατήσῃ τόσο πολὺ, ἄλλοι πὼς δὲ θὰ μπορούσε νὰ φυλαχτεῖ ἀπὸ τὸν πε-

ρασιό, κι ἄλλοι πάλι ἀπειλοῦσαν πὼς θὰ τοῦσπαζαν, τοῦ Στρατιώτη, τὰ παγίδια, ἂν κοιτοῦσε νὰ τὰ φτιάξει μαζί της. Στὸ τέλος ἀποφασίσαμε ὅλοι νὰ ἔχουμε τὸ νοῦ μας καὶ τὰ μάτια μας τέσσερα γιὰ τὴν Τάνια καὶ τὸ Στρατιώτη, καὶ νὰ εἰδοποιήσουμε τὸ κορίτσι γιὰ τὸν κίντυνο πού τὸ ἀπειλοῦσε... Κι αὐτὴ μᾶς ἡ ἀπόφαση ἔβαλε τέλος στὴ συζήτησή μας.

Θὰ εἶχε περάσει ἓνας μῆνας. Ὁ Στρατιώτης ἔφυγε τὰ ψωμάκια του, νταραβερίζονταν μὲ τίς κεντίστρες κι' ἐρχότανε συχνὰ στὸ μαγαζί μας· μὰ δὲ μᾶς διηγίονταν πιά τίποτα γιὰ τίς ἐπιτυχίες του στὰ θηληκά, μόν' ἔστριβε ὅλη τὴν ὥρα τὸ μουστάκι του καὶ χτυποῦσε τὰ χεῖλια του μ' ἓναν ἐπιθυμάρικο τρόπο.

Ἡ Τάνια ἐρχόταν κι' ἔπαιρνε κάθε πρωὶ τίς κουλοῦρες της, κι' εἶταν χαρωπὴ, γλυκεῖα καὶ καλὴ σὲ μᾶς, ὅπως πάντοτε. Δοκιμάσαμε νὰ μιλήσουμε μαζί της γιὰ τὸ Στρατιώτη, ὁμως αὐτὴ μᾶς τὸν εἶπε γουρλωμάτη καὶ βοῦδομούρη, κι ἄλλα τέτοια ἀκόμα· κι αὐτὸ μᾶς ἤσυχασε. Εἴμαστε περήφανοι γιὰ τὸ κορίτσι μας, προπάντων γιὰτὶ βλέπαμε πὼς κορόντουσαν ἀναμεταξύ τους οἱ κεντίστρες γιὰ τὸ Στρατιώτη. Ὁ τρόπος τῆς Τάνιας ἀπέναντί του εἶχε κάτι τὸ κολακευτικὸ γιὰ μᾶς, καὶ τὰ καταφρονητικὰ λόγια πού μᾶς εἶχε πει γι' αὐτόν, μᾶς ἔδωσαν θάρρος κι ἀρχίσαμε νὰ τοῦ φρονόμαστε καὶ μεῖς μὲ λιγότερο σεβασμό.

Μιὰ μέρα μᾶς ἤρθε ὁ Στρατιώτης γινομένος λίγο στὸ κέφι. Κάθησε κι ἀρχισε νὰ γελᾷ μοναχὸς του· κι ὅταν τὸν ρωτήσαμε γιὰτὶ γελοῦσε ἐτσιδὰ, μᾶς διηγήθηκε :

«Βάλτε μὲ τὸ νοῦ σας — τίς παίζανε δύο τους γιὰ μένα, ἡ Λίτκα κι' ἡ Γρούσκα!... Κύριε ἐλέησον, παζάρι γιγνέκανε... χὰ, χὰ... Ἀπ' τὰ μαλλιά ἀρπαχτήκανε, καὶ κυλιστήκανε κατὰ γίς μπρὸς ἀπὸ τὴν πόρτα... ἢ μιὰ πάνω στὴν ἄλλη... χὰ, χὰ, χὰ... Τὰ μούτρα τους τὰ ξεσκίσανε μὲ τὰ νύχια τους καὶ τὰ φορεμάτα τους τὰ κάνανε κουρέλλια... εἶναι νὰ φοφᾶς ἀπὸ τὰ γέλια! Νὰ μὴν μπορούν αὐτὲς οἱ γυναῖκες νὰ δαρθοῦν σὰν ἄνθρωποι! Γιατὶ ἀρπάζονται μαθὲς πάντοτε ἀπὸ τὰ νύχια, ἔ;»

Καθότανε στὸν μπάγκο, ἔτσι γερός, καθαρὸς κι εὐχαριστημένος — καθόταν καὶ γελοῦσε ἀδιάκοπα. Ἐμεῖς δὲ μιλοῦσαμε. Αὐτὴ τὴ φορὰ δὲ μᾶς ἔκανε καὶ πολὺ γούστο ἢ κουβέντα του.

«Μὰ σοῦχω μιὰ τύχη μὲ τίς γυναῖκες! Πὼς; Εἶναι νὰ φοφᾶς ἀπὸ τὰ γέλια... Μιὰ ματιὰ μονάχ' — πὰρ' τὴν κάτω! Ὁ διάολος τὸ ξαίρει...»

Σήκωσε τᾶσπρα του μπράτσα, τὰ σκεπασμένα μὲ χρυσὸ χνοῦδι, καὶ τᾶφισε πάλι νὰ πέσουνε μὲ κρότο ἀπάνω στὰ γόνατά του. Μᾶς κοιτοῦσε συγχρόνως μὲ ἓνα τέτοιο τρόπο, σὰ νὰ χαιρότανε καὶ νάπορούσε μαζί γιὰ τὴν ἀπίστευτὴ τύχη ποῦχε μὲ τίς γυναῖκες. Τὸ παχουλὸ του, κόκκινο πρόσωπο λαμποκοποῦσε ἀπὸ εὐ-

χαριστηση για τὰ κατορθώματά του· κι ὅλο και χτυποῦσε τὰ χεῖλιά του.

Ὁ φούρναρης μας ἔσπερε μὲ πείσμα κι ἀπότομα τὸ φτυάρι ἀπάνω στὶς πλάκες τοῦ φούρνου, κ' εἶπε ξάφνου μὲ περγελαστικὸ τόνο :

«Γιὰ νὰ ξερριζώσῃ κανεὶς μικρὰ λατόδεντρα, δὲ χρειάζεται καὶ πολλὴ δύναμη! Δοκίμασε ὅμως μὰ φορὰ και κανένα γερὸ ἔλατο...»

«Τὴ;—σὲ μένα τὸ λές αὐτό;» ρώτησε ὁ Στρατιώτης.

«Σὲ ποιὸν ἄλλον;...»

«Και τί θές νὰ πéis μ' αὐτό;»

τ'ἴποτ' ἄλλο... ἔτσι μοῦρθε».

«Γιὰ στάσου, ἀδερφέ μου, — τί θές νὰ πéis; Γιὰ ποιὸ ἔλατο μοῦ μιλάς;»

Ὁ φούρναρης δὲν ἀποκρίθηκε, μόνε καταγινότανε μπρὸς στοῦ φούρνου· ἔσπερωχε τίς ὁμῆς κοιλούρες μέσα, τίς τραβοῦσε ψημένες ὄξω και τίς ἔβριχνε μὲ θύρυβο στοῦ πάτωμα, ἀπ' ὅπου τίς ἔπαιρναν οἱ καρφάδες μας και τίς περνοῦσαν σὲ σπάγγους. Ἔβριχνε σὰ νῆχε ξεχάσει ὀλοτέλα τὸ Στρατιώτη και τὴν ὀμλία μαζί του. Ὁ Στρατιώτης ὅμως εἶχε μὲ μᾶς ἀνάψει. Σηκώθηκε ἀπὸ τὴ θέση του και ζύγωσε στοῦ φούρνου, ἔτσι πὸν παρὰ τρίχα νὰ χτυποῦσε τὴ μύτη του ἀπάνω στοῦ κοντάρι τοῦ φτυαριοῦ, πὸν πιγαινοερχότανε στὸν ἀέρα.

«Ἐλα λοιπόν, λέγε — ποιὰ εἶναι αὐτὴ; Μὲ πρόσβαλες... Καμιὰ δὲν μπορεῖ νὰ μοῦ ἀντισταθεῖ ἐμένα! Και κάθεσαι και μοῦ λές τέτοια πειραχτικὰ λόγια...»

Φαινότανε τὸντι στὰ σοβαρὰ πειραγμένους. Ἔταν ὀλοφάνερο πὸς ὄλη του ἡ φιλοδοξία εἶτανε νὰ πλενεῖ τίς γυναῖκες· ἴσως και νῆτανε αὐτὸ τὸ μόνον ἐνδιαφέρον πὸν τοῦ εἶχε ἀπομείνει και πὸν τοῦδινε τὸ δικαίωμα νὰ αἰστάνεται τὸν ἑαυτὸ του σὰν ἄνθρωπο μὲς στους ἄνθρώπους.

Ἐπάρχουν ἄνθρωποι πὸν θεωροῦν κάποια πνευματικὴ ἢ σωματικὴ τους ἔλλειψη ἢ ἀρρώστια ὡς τὸ καλύτερο και πολυτιμότερο πρῶμα ποῦχουνε στὴ ζωὴ. Τηνὲ σέρονουν ὄλη τους τὴ ζωὴ μαζί τους, ζοῦνε μόνον μ' αὐτὴν, ὑποφέρουν ἀπ' αὐτὴν, παραπονιοῦνται στους ἄλλους γι' αὐτὴν, και τραβοῦν τὴν προσοχὴ τῶν ἀνθρώπων μόνον και μόνον μ' αὐτὸ τὸν τρόπο. Τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι νὰ κερδίζουν τὴ θλίψη τῶν τελευταίων, και αὐτὸ εἶναι ἡ μόνη χαρὰ πὸν τοὺς δίνει ἡ ζωὴ τους. Τ'ἴποτ' ἄλλο δὲν ἔχουν. Ἄν τοὺς πάρει κανεὶς τὴν ἀρρώστια τους, ἂν τοὺς γιαιτρέψῃ κανεὶς ἀπ' αὐτὴν — θὰ εἶναι γι' αὐτοὺς δυστυχία. Γιατὶ θὰ τοὺς λειψῃ ἔτσι τὸ μόνον ἐνδιαφέρον στὴ ζωὴ τους, και θάπομεινουν ἔτσι φτωχοὶ και ἄδαιοι. Εἶναι καμιὰ φορὰ ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου τόσο ἄθλια και φτωχιά, ὥστε, τῶρέσει δὲν τῶρέσει εἶναι ἀναγκασιμένος νὰ θεωρεῖ τὴν ἀρρώστια του σὰν ἕνα ἀγαθὸ και σὰ μιὰ πηγὴ τῆς ζωῆς.

Ὁ Στρατιώτης εἶχε, ὅπως εἴπαμε, πειραχτεῖ βαθιὰ στοῦ φιλότιμῳ του — ἐζύγωσε σῶμα μὲ σῶμα τὸ φούρναρη και τοῦ φάναξε.

«Ὅχι, τώρα πρέπει νὰ μοῦ τὸ πéis — ποιὰ εἶναι;»

«Πρέπει λοιπόν, καλὰ και σώνει, νὰ σοῦ τὸ πῶ;» ρώτησε ὁ φούρναρης, στρέφοντας ἄξαφνα πρὸς τὸ μέρος του.

Ἀὐτὸ νῆκούγεται... Λοιπόν, ποιὰ εἶναι;...»

«Ξαίρεις τὴν Τάνια;»

τ'Ἐ — και;...»

«Κάνε πὸς τὴ δοκιμάζεις!...»

«Ἐγὼ;»

τ'Ναί — σὺ...»

«Αὐτὸ εἶναι — πφ!... παιχνιδι γιὰ μένα...»

«Αὐτὸ θὰ τὸ δοῦμε...»

«Ἔνοια σου και θὰ τὸ ιδεῖς, χέ, χέ...»

«Μωρ, εἶσαι ἕνα καυχησιάρης...»

«Δυὸ βδομάδες! θὰ σᾶς δείξω... Και τί σπουδαῖο πρῶμα εἶναι, αὐτὴ ἡ Τακούσκα; Πφ...»

«Ἐλα, ἄδειασέ μας τώρα τὴ γωνιά... Μᾶς ἐμποδίζεις ἐδῶ. ...»

«Δυὸ βδομάδες — κι ὄλα ἔχουν τελειώσει...»

«Ἐλα, τώρα. δίνε του, σοῦ λέω...»

Ὁ φούρναρης ἔγινε μεμιάς ἔξωφρενῶν και σήκωσε σὰ λυσσασμένος τὸ φτυάρι. Ὁ Στρατιώτης τραβήχτηκε ἔξαρτισμένος πίσω, μᾶς κοιτάξε δίχως νὰ πεί τίποτα κ' ἔφυγε ἀπὸ τὸ μαγαζὶ μας, μονολογώντας μὲ μοχτηριὰ : «Περιμένετε και θὰ δῆτε!»

Τὴν ὥρα πὸν τσακωνόντουσαν οἱ δυὸ τους, ἐμεῖς στεκόμαστε βουβοὶ και τοὺς ἀκούγαμε. Ὅτι ὅμως ἔφυγε Στρατιώτης, ἀρχίσαμε μεμιάς νὰ φωνάζουμε και νὰ συζητοῦμε ὄλοι μαζί.

«Ὅμορφη δουλιὰ ξεσκάλισες τώρα! φάναξε ἕνας ἀπὸ μᾶς στοῦ φούρναρη.

«Κάνε δουλιὰ σου και μὴ σκοτίζεσαι!» τοῦ ἀποκρίθηκε αὐτὸς ἀγριεμένος. Νιώθαμε πὸς ὁ Στρατιώτης εἶχε πειραχτεῖ στὴ φιλοτιμία του, και πὸς κίνδυνος ἀπειλοῦσε τὴν Τάνια. Αὐτὸ τὸ νιώθαμε πολὺ καλὰ. Ὅμως συγχρόνως μᾶς εἶχε πιάσει μιὰ ζωηρὴ περιέργεια πὸν μᾶς γαργαλοῦσε εὐχάριστα. Τώρα τί θάπούνει; θάντισταθεῖ ἡ Τάνια στοῦ Στρατιώτη; Κι ὄλοι σχεδὸν ἐφῶναζαν μὲ πεποίθηση.

«Ἡ Τάνια; θὰ μείνει ἀκούνητη σὰ βράχος! Αὐτὴ δὲν πᾶνεται ἔτσι εὐκολα...»

Μᾶς ἔκαιγε ἡ ἐπιθυμία νὰ δοκιμάσουμε τὸ εἶδωλό μας· ἂν εἶτανε γνήσιο και ἂν εἶταν ἀξιο τῆς ἐμπιστοσύνης μας. Ἐβάξαμε ὄλα τὰ δυνατὰ μας νὰ πείσουμε ὁ ἕνας τὸν ἄλλο πὸς τὸ εἶδωλό μας αὐτὸ εἶτανε δυνατό και παντοδύναμο, και πὸς θάδβαννε νικητὴς ἀπ' αὐτὸ τὸν ἀγῶνα. Κόντευε μάλιστα νὰ μᾶς φανεῖ πὸς δὲν εἶχαμε ἀρκετὰ ἐρεθίσει τὸ Στρατιώτη. Φοβόμαστε πὸς μποροῦσε νὰ τὸ λησμονήσει τὸ ζήτημα. Και λογαριάζαμε πὸς ἔπρεπε νὰ τοῦ κεντούσαμε τὸ φιλότιμο ἀκόμα περισσότερο.!

Ἄπ' αὐτὴ τὴν ἡμέρα βουσκόμαστε σὲ μιὰ περιεργὴ νευρικὴ κατάσταση. Ζούσαμε μ' ἕνα καρδιοχτύπι, πὸν δὲν τόχαμε νιώσει ἀκόμα. Συνεχῶς συζητούσαμε ἀναμεταξύ μας και γινόμαστε εὐγλωττότεροι, και τὸ μυαλό μας γινότανε ζωηρότερο και καθαρότερο. Μᾶς φαινότανε σὰ νὰ παίζαμε ἕνα τολμηρὸ παιχνίδι μὲ τὸ διάβολο και πὸς σ' αὐτὸ τὸ παιχνίδι εἶχαμε βάλει ἀπὸ μέρος μας τὴν Τάνια. Κι ὅταν ἀκούσαμε πὸς ὁ Στρατιώτης εἶχε «ριχτεῖ στὰ γεμάτα» τῆς Τάνιας, ἐνώσαμε μιὰ παρᾶξενη εὐχαριστήρη. Και τόσο μᾶς εἶχε συνεπάρει ὄλη αὐτὴ ἡ ἱστορία, ὥστε δὲν προσέξαμε πὸς ὁ προϊστάμενός μας, χρησιμοποιώντας αὐτὴ μας τὴν ἔξαρση, μᾶς ἔδινε νὰ δουλεύουμε δεκατέσσερα πούντια ἀλεύρι περισσότερο ἀπὸ ἄλλοτε. Ἡ ἐργασία τώρα μᾶς φαινόταν πὸς δὲ μᾶς κούραζε. Τῆνομα τῆς Τάνιας δὲν ξεκολλοῦσε ἀπὸ τὸ στόμα μας και καθήμερα τὴν περιμέναμε μὲ τὴν πὸν μεγάλη ἀνυπομονησία. Τὴ φανταζόμαστε νὰ μᾶς ἐρχότανε, λέει,

κάνει πρωί, και να μην είτανε πιά η ίδια Τάνια που ξιόραμε, μόνη μια άλλη έντελώς διαφορετική.

Όμως δεν της κάναμε λόγο για τη φιλονικία που είχε γίνει. Ούτε τη ρωτούσαμε για τίποτα και της φερτομασσε με την ίδια αγάπη και καλοσύνη όπως και πριν. Όσοσο στα καλά μας αξιοήματα γι' αυτήν και κρινούργιο είχε ανακαταθεί — κι αυτό το κρινούργιο ήταν ή περιέργεια, κρύα και κοφτερή, σα λεπίδα μαχαιριού, . . .

«Σήμερα τελειώνει το στοίχημα, αδέρφια», είπε Ένα πρωί ο φούρναρης, αρχίζοντας τη δουλιά του.

Το ξείραμε και χωρίς να μās τὸ θύμιζε, κι όμως στα λόγια του ανατοχιάσαμε.

«Τὸ νοῦ σας νὰ τὴν κοιτάτε καλά μες στὰ μάτια, ὅπου και νάιναι θάβδθε», ἐξακολούθησε ὁ φούρναρης.

«Καί τί μπορεί δά νὰ δεῖ κανείς ἔτσι; . . » εἶπε κάποιος συμπνετικά.

Κι ἀρχινήσαμε πάλι νὰ φιλονικούμε ζοηρά και με θόρυθο. Σήμερα τελοςπάντων θὰ μαθαίναμε ἂν αὐτὸ τὸ βάζο που εἴχαμε τὴν ἡμέρη βάλει ὅ,τι εἴχαμε καλύτερο, εἶτανε τὸν καθωρὸ και σίγουρο ἀπὸ κάθε κηλίδα. Αὐτὸ τὸ πρωί γνώσαμε στὰ σωστά πόσο μεγάλο παιχνίδι παίζαμε, και πὼς μ' αὐτὴ τὴ δοκιμὴ μπορούσαμε νὰ χάσουμε για πάντα τὸ εἶδωλο τῆς λατρείας μας. Αὐτὲς τὲς τελευταῖες ἡμέρες εἴχαμε μάθει πὼς ὁ Στρατιώτης κινηροῦσε τὴν Τάνια με τὴ μεγαλύτερη ἐπιμενή. Όμως εἶναι περιεργὸ πὼς κανένας μας δὲν εἶχε ρωτήσει τίποτα γι' αὐτὸ. Όπως και πρὶν μās ἐργότανε πάντοτε τὴν ὁρισμένη ὥρα, τὸ πρωί, στὸ μαγαζὶ μας ἔπαινε τὲς κουλούρες τῆς, κ' εἶταν πάντοτε ἡ ἴδια κι ἀπαράλλαχτη ὅπως και πρῶτα.

Τὸ ἴδιο κι αὐτὸ τὸ πρωί τὴν ἀκούσαμε νὰ μās φωνάζει :

«Έ, φυλακισμένοι μου ! ἐδῶ εἶμαι. . . »

Τρέξαμε και τῆς ἀνοίξαμε τὴν πόρτα. Όταν όμως μπῆκε μέσα, δὲν τῆς εἶπαμε τίποτα ὅμως ἄλλοτε ; μόνη μείναμε ὀλόετα ἀμήλητοι. Σηλώσαμε ὅλο τὰ μάτια μας ἀπάνω τῆς και δὲν ξείραμε τί νὰ τῆς ποῦμε και τί νὰ τὴ ρωτήσουμε. Βουβοὶ και σκοτεινοὶ στεκόμασσε μζευμένοι μπροστά τῆς.

Φάνηκε ξαφνισμένη μ' αὐτὴ μας τὴν ἀσυνήθιστη ἐποδεχὴ μας. Κι ἄξαφνα τὴν εἶδαμε που κινεῖται και μās κοιτάζε σὺ σκοτειμένη :

«Τί τρέχει λοιπόν; . . πὼς εἶσατε ἔτσι σήμερα;» ρώτησε με πνιγμένη φωνή .

«Καί σὺ, πὼς εἶσαι ἔτσι;» ἀποκρίθηκε ὁ φούρναρης, δίχως νὰ πείσει νὰ τὴν κοιτάξει κατάματα.

«Ένῶ; πὼς θέλεις νάιναι;»

«Πάει καλά. . . »

«Έλα δῶστε μου τώρα γλήγορα τὲς κουλούρες. . . »

Ποτὲ ἄλλοτε δὲν εἶταν τόσο βιαστική .

«Ένωια σου και θὰ τίς πάρεις;» τῆς ἔκανε ὁ φούρναρης, κοιτάζοντάς τὴν πάντοτε ἐπίμονα και δίχως νὰ κουνιθεῖ ἀπὸ τὴ θέση του.

Τότε ἡ Τάνια στράφηκε με μιάς και χάθηκε πίσω ἀπὸ τὴν πόρτα.

Ὁ φούρναρης πήρε τὸ φτυάρι κ' εἶπε ἤσυχα, γυρίζοντας πρὸς τὸ φούρνο του :

«Πάει λοιπόν κι αὐτὴ ! . . κέρδιες, Στρατιώτη, . . πρόστυχε, παλιάνθρωπε, ἀχρεῖε. . »

Σὰν κοπάδι ἀπ' ἀρνιά, σπρώχνοντας και σκουντώντας ὁ ἕνας τὸν ἄλλο, πήγαμε πάλι στὸ τραπέζι τῆς βρα-

σείας μας. Καθίσαμε δίχως νὰ ποῦμε τίποτα, κι ἀρχίσαμε κζόρεχτοι νὰ δουλεύουμε.

«Όσοσο, μπορεί ἀκόμα νά. . . » εἶπε σὲ λίγο κάποιος δευλά.

«Δὲν τάρνεις : Δὲν ἀξίζει τὸν κόπο νὰ κουνεντιάσουμε για δαῦτην;», τοῦ εἶπε ὁ φούρναρης ἀπότομα.

«Όλοι μας τὸν ξείραμε πὼς εἶταν ἄνθρωπος με ἀντίληψη, πὸ ἔξυπνος ἀπ' ὅλους μας. Ἀπὸ τὰ λόγια του ἀποχτήσαμε τὴν πεποίθηση πὼς ὁ Στρατιώτης εἶχε νικήσει. . . Ἐλῆψη και πίσω μās γέμισσε τὴν καρδιά. . . »

Ἀκριβῶς τὸ μεσημέρι, τὴν ὥρα που τρώγαμε, ἦρθε ὁ Στρατιώτης. Εἶτανε καθαρός καθαρός και κοκκαρισμένος, ὅπως πάντοτε, και μās κοιτοῦσε, ὅπως πάντοτε, κατάματα. Ἐμās ὅμως μās ἔκανε πόνο νὰ τονὲ βλέπουμε.

«Ναί, κύριοί μου, ἂν θέλετε, μπορῶ νὰ σās δείξω τί θὰ πῆ Στρατιώτης;», εἶπε και γέλασε θριαμβευτικά. «Πηγαίνετε στὸ δικόρομο και σταθῆτε νὰ ἰδεῖτε ἀπὸ τὲς χαραμάδες. . . καταλιθῆτε;»

Βγήκαμε ὅλο στὸ δικόρομο και σταθίκαμε ὁ ἕνας με τὸν ἄλλο πίσω ἀπὸ μιὰ χαραμάδα τοῦ σενιδινοῦ τοῖχου τοῦ ἀντρε τοῦβγαζε στὴν αὐλή. Δὲ χρειάστηκε νὰ περιμελούμε πολλὴν ὥρα. . . Σὲ λίγο περνοῦσε στὴν αὐλὴ με βιαστικὸ βῆμα και φοβισμένο πρόσωπο, ἡ Τάνια, δρασκελώντας τοὺς σωροὺς ἀπὸ τὸ βρώμικο χῶμι και τὲς γούδες τὲς γεμάτες ἀπὸ νερό.

Και χάθηκε πίσω ἀπὸ τὴν πόρτα πουδουροῦσε στὴν ἀποθήκη. Τότε παρουσιάστηκε, σφριζοντας ἀμέριμνος, με τὰ χέρια στὲς τσέπες και κουνώντας τὲς ἄχρες τοῦ μουστακιῦ του, ὁ Στρατιώτης, και μπῆκε κι αὐτὸς στὸ ὑπόγειο. . .

Ἐβροχε, και βλέπαμε τὲς σπλαγιατιές τῆς βροχῆς που ἐπεφταν στὰ νερά τῆς αὐλῆς και χροάκιωναν τὸν καθρέφτη τους. Εἶτανε μιὰ ὄρη, σκοτεινὴ και θλιβεροὴ μέρα. Στὲς σκεπὲς εἶχε ἀκόμα χῶμι, ὅμως στὴ γῆ εἶχε ἀρχίσει νὰ φάνονται, μεριές μεριές, μαῦρα και βρώμικα ἀνοίγματα. Ἀργὰ και θλιβερὰ στάλαζε ἡ βροχὴ ὅλο ἕνα. Τρεμουλιάζοντας στεκόμασσε κει, και περιμέναμε. . .

Πρῶτος βγήκε ὁ Στρατιώτης ἀπὸ τὴν ἀποθήκη. Περατοῦσε ἀγάλλια ἀγάλλια στὴν αὐλὴ, με τὰ χέρια στὲς τσέπες, κουνώντας τὸ μουστάκι του — ὁ ἴδιος κι ἀπαράλλαχτος ὅπως πάντα.

Κ' ὕστερα παρουσιάστηκε ἡ Τάνια. Τὰ μάτια τῆς . . ναί, τὰ μάτια τῆς, ἀστραγαλιὰ ἀπὸ εὐτυχία και χροά, και τὰ χεῖλια τῆς χαιογελοῦσαν, και πήγαμε σὰ μέσα σ' ὄνειρο, πατώντας με βῆμα ἀβέβαιο. . .

Αὐτὸ δὲν μπορούσαμε νὰ τὸ ὑποφέρουμε ἡσυχοι. «Όλοι μεμιάς ὀρημήσαμε κατά τὴν πόρτα, τρέξαμε στὴν αὐλὴ, κι ἀρχίσαμε νὰ σφριζουμε και νὰ τὴν ἀποδοκιμάζουμε με ἄγρια ξεφωνητά.

Τρόμαξε, καθὼς μās εἶδε και στάθηκε σὰ νὰ εἶχαν τὰ πόδια τῆς κολλήσει στὲς λίσπες τῆς αὐλῆς. Τὴν περιτριγυροῦσαμε κι ἀρχίσαμε νὰ τὴνὲ βρίζουμε με λόσσα, δίχως νὰ λογαριάζουμε τίποτα, με τὰ πὸ βρώμικα λόγια και τῆς λέγαμε τὰ πὸ ἀδιάντροπα πράματα.

Τῆς τὰ λέγαμε με χαμηλὴ φωνή, δίχως βίαση, γιατί ξείραμε πὼς δὲν μπορούσε νὰ μās φῶγει, πὼς εἶταν ἔωσμένη γύρω τριγύρω ἀπὸ μās, και πὼς μπορούσε νὰ τὴ σαρκάσουμε δυο ποδοῦσε ἡ καρδιά μας.

Δὲν ξαίρω πῶς δὲν τὴ χτυπήσαμε κίβλας. Στεκόταν ἀνάμεσό μας, ἔστρεφε τὸ κεφάλι πότε δῶ, πότε κεῖ, κα ἄκουγε τὴς βροσιές μας. Ὅμως ἐμεῖς ὄλο καὶ μὲ πιδὲ μεγαλύτερη λύσσα τὴν σκεπάζαμε μὲ τὸ δόροβορο καὶ τὸ φαρμάκι τῶν λόγων μας.

Τὸ πρόσωπό της εἶχε γίνει σὰν τὸ πανί. Τὰ μάτια της, πού μιά στιγμή πρωτύτερα χαμογελοῦσαν, ἔτσι εὐτυχημένα, εἶταν ὀρθάνοιχα. Τὸ στήθος της ἀνάσαινε βαριά. Τὰ χεῖλιά της ἔτρεμαν.

Καὶ μεῖς τὴν εἶχαμε περικυκλώσει καὶ τὴν ἐκδικιόμαστε γιὰ ὅτι μᾶς εἶχε κλεμμένο. Εἶτανε κατὰ διπλό μας, τὴς εἶχαμε δώσει ὅτι εἶχαμε πιδὲ πολύτιμο καὶ μολονότι αὐτὸ τὸ πιδὲ πολύτιμο δὲν εἶτανε παρὰ τὰ ψίχουλα τοῦ ζητιάνου — ὅμως ἐμεῖς εἴμαστε εἰκοσιέξη καὶ αὐτὴ εἶταν ἢ μιά, καὶ γιὰ αὐτὸ καμιά τιμωρία δὲν εἶταν ἀρεκτὴ γιὰ νὰ ξεπλύνει τὸ κακὸ πού μᾶς εἶχε κανομένο. Ἄ, πῶς τὴς τὸ ξεπληρώσαμε...

Ἐκείνη ὅμως ἔμενε βουβή, μᾶς κοιτοῦσε πάντοτε μὲ σασισιμένα μάτια καὶ ἔτρεμε σὰ νᾶχε πυρετό.

Γελούσαμε, ξεφωνίζαμε, μουγκρίζαμε... Στὴς φωνές μας εἶχανε μαζευτεῖ κα ἄλλοι ἀπὸ τὸ σπίτι... Ἐνως ἀπὸ μᾶς τράβηξε τὴν Τάνια ἀπὸ τὸ μανίκι τὴς πόλκας της...

Ἄξαφνα τὰ μίτια της πήρανε μιά παράξενη λάμψη πού λές καὶ πετούσανε σπιδες· ἐσήκωσε σιγὰ τὰ χεῖρια της στὸ κεφάλι της καὶ, σιγυρίζοντας τὰ μαλλιά της, μᾶς εἶπε μὲ δυνατὴ, μὰ ἤσυχη φωνὴ καταπρόσωπο :

«Ἄ... ἄθλιοι φυλακισμένοι!...»

Κι ὄρησε μεμιάς καταπάνω μας, σὰ νὰ μὴ βροισόμαστε καὶ καὶ τὴς κλείναμε τὸ δρόμο. Καὶ τὸντι, κανέναν δὲν τὴν ἐμπόδισε.

Ὅταν πιδὲ εἶχε βγεῖ ἀπὸ τὸν κύκλο μας, μᾶς φώναξε, δίχως νὰ γνωρίσει νὰ μᾶς κοιτάξει, μὲ δυνατὴ φωνὴ καὶ μὲ ἀνείπωτη καταφρόνια :

«Ἄγ... βρωμιαραῖοι... παλιόσκυλα!...»

Κ' ἔφυγε.

Ὅμως ἐμεῖς μείναμε ἀσάλευτοι στὴ μέση τὴς αὐλῆς, μὲς τὴς λάσπες καὶ τὴ βροχὴ, κάτω ἀπὸ τὸ σκοτεινὸ κα ἀνήλαγο οὐρανό... Ὑστερα φύγαμε καὶ μεῖς καὶ ξαναγυρίσαμε στὴν ὄρηό μας, πέτρινη σπηλιά. Ὅπως καὶ πρίν, ὁ ἥλιος καὶ τὴ ὥρα ποτὲ δὲν κοιτοῦσε στὰ παραθύρᾳ μας μέσα, κα οἶτε καὶ ἢ Τάνια ξανάρθε ποτὲ σὲ μῖς κεικάτω...

ΕΛΑ ΣΤΗΝ ΚΑΜΑΡΑ ΜΟΥ ΑΓΑΠΗΜΕΝΗ

Ἐλα στὴν κάμαρά μου, ἀγαπημένη!
 Τόσον καιρὸ γιὰ σένα τὴ στολίζω
 στὴν κάθε της γωνιά σὲ ἱστορίζω.
 Εἶναι Ἐκκλησιά πού ἕνα θεὸ προσμένει...
 Γυμμένο στάνθογαλι μου, πεθαίνει
 χλωμὸ τὸ κρινὸ πού γιὰ σὲ ἔχω κόψει.
 Ἐλα στὴν κάμαρά μου, ἀγαπημένη...
 Χρόνια καὶ χρόνια ἐδῶ σὲ ἀκαρεράω!
 Γιὰ σένα στᾶταχα μαλλιά ἔχω βάνει
 ἀπὸ ἄλικα τριαντάφυλλα στεφάνι.
 Γίνε μου Θεός — καὶ θῆμα πού ζητάω!
 Γιὰ σὲ φυλάω τὴν πόρτα μου ἀνοιγμένη,
 Ἐλα στὴν κάμαρά μου, ἀγαπημένη!

1918

ΜΙΑΤΟΣ ΚΟΥΝΤΟΥΡΑΣ

ΜΠΡΟΥΣΣΟΣ

11

Ἡ ἐποχὴ ὅταν μέσα στὴ Βουλὴ συνεζρόνιζαν ὁ Δεληγιώργης, ὁ Λοιπαρδός, ὁ Ἰακωβάτος καὶ ὁ Τρικούρης, σκιάθηκε — ὅσο ἄφανε ἢ καθαρῆβουσα — ἢ ἀργυρὴ ἐποχὴ τὴς νεο - ελληρικῆς ρητορικῆς. Ἀπὸ τότε δυν ἔβγαλε τὸ ἔθνος κανένα ἵποφεροτὸ ρήτορα(1) μὲ τὴ μοναδικὴ ἐξαιρέση τοῦ Βενιζέλου, πού ὅμως τὸν ἀδικεῖ κάπως τὸ χρώμα τὴς φωνῆς του. Ὡς ἀντιστάθμο πλήθηναν οἱ ἀσυνάρτητοι καὶ οἱ φωνακλάδες. Μέσα στὰ Κούφια Καρύδια σελ. 373 παρουσίασα ἕνα δείγμα τὴς μετατρικουρικῆς ρητορικῆς, κωμικὸ πλοκὸ ἀπὸ ὀποῖα καὶ ἱταλισμούς. Μὰ τὴ σημαίνουν οἱ θεοτοκισμοὶ ἐκεῖνοι μπροστὰ στὸ ἀκόλουθο παράδειγμα τὴς σημερινῆς ρητορικῆς, ἀπὸ ἀγορητὴ πού κατάλληλα θαρρῶ μπορούσε νὰ παρατσουκιστεῖ Ὁ Ἀσυνάρτητος Ὁποῖος :

«Ἰδιαιτέρων (sic) δὲ λύτην μοὶ προξενεῖ ὅτι εὐρίσκουμι εἰς τὴν ἀνάγκην ἐξ ἐκείνων τὰ ὀποῖα πάντες ἀντελήφθητε. Καὶ δὲν εἶναι αὐτὰ κυρίως τὰ ἄρθρα περὶ τῶν ὀποῖων ὠμίλησεν ὁ καὶ συνάδελφος, διότι αὐτὰ τὰ ἄρθρα ἐν τοῖς πλείστοις ἐνὶ ἄρθρα, τὰ ἡπιοῖα προκαλοῦσι συζητήσεις καὶ κρίσεις, εἰς τὰς ὀποίας δὲν ἔχει νὰ ἐπεμβῆ τὸ μέτρον τὸ ὀποῖον εἰσηγοῦμαι ἐξ ἐκείνων τὰ ὀποῖα ἀντελήφθητε». («Πατρίς» 11 τοῦ Ἀπριλίη).

Ἀπὸ τέτια παραδείγματα ὑπάρχουν ὀλόκληροι θησαυροὶ ὡς δώσω ἀκόμα ἕνα :

«Οἱ κάτοικοι τὴς περιφερείας παρὰ τῆ ὀποῖα ὑφίστανται, μετὰ τῶν ὀποῖων ἔχουν ἐνσαρκωθῆ, παρὰ τῆ ὀποῖα ὑφίσταται ἢ ὄντοτης (δηλαδὴ) τῶν συμφερόντων τούτων». («Νέα Ἡμέρα» 9 τοῦ Ἀπριλίη).

Σὲ τέτια περίσταση ὁ Ἄγιος Εἰρηναῖος συνήθιζε νὰ ξεφωνεῖ : «Ταῦτα δὲ ὑπὲρ τοῦ ἰοῦ ἰοῦ καὶ τοῦ φεῦ καὶ ὑπὲρ πύσαν τραγικὴν φωνῆσιν καὶ σχελισμοῖν».

Πόσος ὁ ξεπεσιμός ἀπὸ τὸ Δεληγιώργη καὶ τὸν Γρικούτη!

Ἄλλὰ ἐδῶ ἄς δοῦμε. Ἄραγεσ ἀφοτὸ ἢ καὶ τάχα ὁ Πεινητής εἶναι ἢ πιδὲ οἰσιαστικὸ δόξα τοῦ Μεσολογγίου; Τὴ σωστὴ ἀπάντησιν τὴν ἔδωκε ἕνας μαθητὴς. Γιάττι, ὅταν σὲ μιά ἐπίσημη ξέταση τότε ρώτησε ὁ ξεταστής τί πρῶτα πρῶτα ἔκαμε ὅτὸν κόσμο ἔακουσὸ τὸ Μεσολόγγι, ἀπάντησε ἀδίσταχα «Τὸ ἀβγοτάραγο!». Καὶ δὲν εἶχε νοῦττω ἄδικο τὸ παιδί, γιὰτὶ ὁ Τοικουπὴς, καθὼς καὶ ὁ Δεληγιώργης, σκιάθηκαν ἀντιπαιθητικοὶ σὲ ὄχι λίγους, καὶ ἴσως ἢ ἀντιπάθεια δὲν ἐθεύσανε ἀκόμα τοῦ Παλαιῦ πάλι ἄκουσα νᾶν τοῦ τυγτηρίζουνε πῶς ματαμπονάει γράφοντας Δωδεκαλόγους τοῦ Γύφτου ἀντὶς νὰ στιγουργεῖ τὰ δώδεκα συνταγματικά ἄρθρα τοῦ υπολασεβιτισμοῦ. Μὰ τὸ ἀβγοτάραγο εἶναι σὰν τὸν Ἡράκλῃ πῶς ποτέσ του τὸ κατηγόρησε ; Μόνῃ ἐξέρεση γνωρίζω ὅταν ἕνας μου φίλος, κωμικόδουλος ἐπαγγελματικός, ἔφαγε μιά θραδιά ὀλάκαρο σκελί χοντροῦ διπλόσκαλου ἀβγοτάραχου, καὶ τὴ νύχτα, κυνηγημένος ἀπὸ τοῦ κόσμου τὰ κέρτα, ξύπνησε μὲ γοερά ξεφωνητὰ καὶ βαρὸ ὄγκο

(1) Ὅσοτε λόγο ἔβγαλε ὁ Σοφοῦλης ἔταν τὴν προσωμένη ἀνάκη προσφάνησε τὸ Βενιζέλο μέσα στὴ Βουλὴ.

στό στομάχι. Για να μην ονειρευτεί τα ίδια φαντάσματα άρπαξε τότε το άλλο σκελί, και λέγοντας «Υπαγε άπώ μου, Πειρασμέ», το ξεσφεντόνισε όξω άπό τα παράθυρά του. Μού μολόγησε όμως πώς, τη στιγμή όταν το πετούσε, ένωσε μέσα του κάτι σά να ξερίζωνε τὼ ν ἐ ν δ ο μύ χ ω ν τ ο υ τ ὸ ν λ υ χ ὄ ν (2).

“Όποιος πατάει στο Μεσολόγγι, δὲ γίνεται να μη θυμηθεῖ τὸν πιὸ δοξασμένο φιλέλληνα, τὸ λόρδο Βύρωνα. “Όταν άναπολοῦσα τὸ θάνατό του, λογάριζα πόσο σοφά εἶταν τοῦ Κολοκοτρώνη τὰ λόγια. «Εμεῖς οἱ Ρωμοῖ, ἔλεγε, εἴμαστε λαοί, μὰ ἔχουμε φρόνημο Θεὸς(3). Πού τὸ εἶπε καὶ ὁ Ἄριστοφάνης (Νεφ 558) :

Φασὶ γὰρ δυσβουλίαν
τῆδε τῆ πόλει προσεΐναι·
ταῦτα μέντοι τοὺς θεοὺς,
ἄττι' ἂν ὁμῆς ἐξαμάρτητε,
ἐπὶ τὸ βέλπιον τρέπειν.

Γιατὶ πέθανε ὁ Βύρωνας πρὶν δεῖ τὴ δυσώνυμη ἐμπάθεια καὶ τὰ ὄγια τῶν κατ'ὶν ὄπλαρχηγῶν καὶ πολιτικῶν. Ἄν τᾶβλεπε, πὸς ἔχει; ἴσως ἢ ἄγνη του θῆ γύριζε σὲ ἀντιπάθεια καὶ ρεισματοῦνο μῖσος. Τέτιο παράδειγμα πρόσφατο ἔχουμε τοῦ Brailford, πὸν πολέμησε μαζί μας στὰ 1897, μὰ πὸν τώρα κατέντησε ὄχτος θανάσιμος καὶ μᾶς ἔβλεψε τρομερά. Μιὰ τέτια ἀλλαγὴ γνώμης τοῦ Βύρωνα θὰ εἶχε δυσφημίσει καὶ παραλύσει τὸν Ἄγωνα, καὶ τυπώσει στὸ ἔθνικὸ κούτελο σημάδι ντροπῆς ἀνεξίτηλο.

Ἐναν ἄλλο φιλέλληνα δὲν πρέπει ἐδῶ νὰ ξεχάσουμε, τὸν πλοίαρχο Hastings, πὸν πολλὰ εἶδε καὶ πολλὰ μαρτύρησε ἀπὸ μέρος μας, μὰ πὸν ἀδιάφορο ἔμεινε πιστὸς στὴν Ἑλλάδα ὡς στὸ τέλος. Λαβάρθηκε μέσα στὴ Λιμνοθάλασσα πολεμώντας ἀπὸ τὸ καρδί του, καὶ μεταφέρθηκε στὴ Ζάκυνθο. Ἐκεῖ πέθανε λίγες μέρες κατόπι, βαρυνμένος ἀπὸ τέτανο.

Ἄπὸ τὸ Μεσολόγγι ὀρχικός μου σκοπὸς εἶταν νὰ ποσχωσῶ πὸς τὸ Νιοχώρι καὶ θεωρῶσω τὰ στόματα τοῦ Ἄσπροπόδου, ἢ Ἄγγελου ὅπως τὸν ξα νθάφτισε ὁ ἀπαίσιος θανταλισμὸς τῶν κασιδόπληχτων. Θὰ ἔποεπε ὅμως τότες νὰ περάσω ἄλλη μιὰ νηγιά στὸ ξενοδοχεῖο, καὶ τέτιο βασανιστήσιο δειλία νὰ ξαναντικοῦσο. Γιατὶ ἂν δὲ μὲ τρομάζει ἡ σκληροανωγία, δὲν πρέπει ὅμως νὰ συνωδέεται καὶ μὲ ἀσθεσοσία. Ἐτσι προτιμῶ νὰ ξεκινήσω ἀμέσως, 22 τοῦ Σποριᾶ, γιὰ τὸ Ἄργινο, ὥστε στὸ δοῦμο νὰ δῶ τὴν περὶσημη Κλεισοῦρα, ἔπειτα ἀντὶς μέσο Πάτρως νὰ γυρῶ μέσο Καρπενησιοῦ καὶ Λαμίας.

(2) Σὰν ἀβγοτάραχο συσκέβασαν καὶ τοῦ Ἄγγελου τοῦ λαίψανο οἱ Σπαρτιάτες «κηρὸν ἐπιτήξαντες τῷ νεκρῷ» μετακομίζοντας τὸ ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο στὴ Σπάρτη. Τὸ κείμενο τοῦ Πλουτάρχου προσθέτει «μέλιτος οὐ παρόντος». Παράδειγμα προσθήκη πὸν δὲ μὲ πείθει.

(3) Ὁ Γεννάδιος τῆς Δόντρας μού εἶπε πὸς ἀπὸ-τὸ ρητὸ εἶναι κάποιου πασσαῦ πὸν τῆλεγε συχνὰ τοῦ παπποῦ του τοῦ Βενζέλου. Ἄπὸ εἶναι καὶ τὸ πιὸ πιθανόν.

Καθὼς ξεκινῶσα, ἀπάντησα μιὰ πανηγυρικὰ κομπή — ἀρετὰ ἐπιθλητικὴ γιὰ τόσο μικρὸ μέρος — μὲ εἰκόνας ἐπικεφαλῆς, πὸν προχωροῦσε ἀθρόα πρὸς τὸ κέντρο. Καθὼς μὲ πληροφοροῦσαν ἔπειτα στὸ Ἄργινο, ἢ ξενικὴ προειδοποίηση (τὶ λέξη πὸν μᾶς ἔπλασαν οἱ κασιδόπληχτοι!) εἶχε πεισματῶσει τὸ λαὸ — πὸν ἀποφάσισε κόβοντας τὴ μύτη του νὰ σκυλιάσει τὸ πρόσωπό του — καὶ πολλὸ περισσότεροι ἔτρεξαν πρὸς τὸ κέντρο παρ' ὅτι ἀρχικὰ ἀπέθεταν. Συλλογίστηκα τότες τί σὲ κάπια ἀκίλογη φορὰ εἶπε ἕνας περὶφημος Ἄγγλος πολιτεφτής, ὁ Walpole, δηλαδὴ To-day you ring your belle, but to-morrow you will wring your hands, πὸν μπορεῖ ἔτσι ἴσως νὰ μεταφραστεῖ. «Σήμερα θαρῶτε ἅς καμπάνες σας, μὰ ἄθριο θὰ κρούτε τὰ κεφάλια σας». Σπαραχτικός, ἄλλὰ καὶ περιέργος, θὰ εἶναι τότες ὁ ἦχος τῶν ἀλληλοκρουσμένων κεφαλῶν· θὰ μιάζει σὰν ἀπὸ κατὰστεγες ἄδιες lucurbitas Lagerarias, μ' ἄλλα λόγια κολοκύθες. Τὸ δυσάρεστο πὸς θὰ πάθουν κι ὅσοι δὲ φταῖνε.

Τὴν Κλεισοῦρα περιττὸ νὰ περιγράψω καθεκαστὶκά· ἐπειδὴς πρέπει πολλὲς φορὲς ὡς τώρα νὰ περιγράφτηκε. Φαίνεται (δὲν τὸ λέω ὡς τάχα γεωλόγος) σὰ νὰ διχάστηκε τὸ βουνὸ σὲ μιὰ ἐποχὴ όταν ἡ γήινη κόρα σιγῶραζε ἀκόμα, καὶ μιὰ τῆς μπουμπουλήθρα ἔσπασε σὲ διὸ καὶ ἔληξε ἔτσι διχασιμένη. Καθὼς εἶναι ὁ διάδρομος πολὺ στενὸς καὶ οἱ τοῖχοι ὀρθόστεκοι, ἂν φωνάξεις, θγαίνει ὁμορφη ἠχώ, πὸν ξεκινῶντας ἀπὸ τὴ μιὰ κορφὴ ξαναντιφώναι ἀπὸ τὴν ἀντικρυνή(4). Ἡ φωνεῖα ξεροδόδεξα τοῦ δρόμου πολὺ πυκνὴ μὲ ἕνα σωρὸ ἐδῶ καὶ ἐκεῖ σκόρπιους κότσικες, ἀλλὼς κουτσουπιές ἢ ὑποθῆτο ἀγριοχαρουπιές (Cercis Siliquastrum, σειοῦ Cesaioiteneae) τὰ δέντρα τοῦ Ἰοῦδα, πὸν τὴν ἀνοιξη, όταν ὀργιάζουν ἐκεῖ καὶ τὰ ἀπδόνια μέσα στὴ δροσοφύσητη πύκνα, πρέπει νὰ κάνουν παράδεισο τὸ ἰσκιωμένο στενὸ. Γιατὶ, πρὶν ἀκόμα φανοῦν τὰ φύλλα τους, οἱ κλάδοι σκεπάζονται μὲ ἄπειρα βαθυρόδινα λουλούδια. Μ' ἀπτη τὴ στολὴ οἱ κότσικες εἶναι καταθέατοι, καὶ θᾶλεγες ἀδύνατο ἄνι θραπος νὰ μὴν τοὺς πικρατηρῶσει καὶ φροντίσει νὰ μάθει τὸ ὄνομά τους, ὅσο ἀφιλοπερίεργη καὶ ἀφιλόκαλο κι ἂν τότε φανταστεῖς. Ὡστόσο κί ! όταν ρῶσης τὸν ἀμαεῖά μου — παλικάρη ἔξυτνο μῆτε ἀγράμματο, πὸν πρέπει νὰν τοὺς εἶδε ἀνθισμένους τόσες φορὲς ἀπὸ ἀνοιξη — πὸς τὰ λέν ἀπτὰ τὰ δέντρα, ἢ ἀπάντησὴ του εἶταν «Εμεῖς ἀπτὰ ἐδῶ τὰ λέμε πέφκους!». Τέτια εἶναι ἡ παιδεῖα μας, πεισματῶρικη λυσασσιμένη ὀμημάχτρα τοῦ παρατηρητικοῦ καὶ τῆς φιλοκαλίας. Σὲ τέτια παιδεῖα, ἀπὸ ἀκίροδη κομμωτικὰ ἐμπάθεια, καταπιάστηκε νὰ μᾶς ξανκαρφώσει τὸ κράτος μόλις ἔγινε μιὰ κάπια προσπάθεια πρὸς ξετιναγιὸ τῆς.

(Συνέχεια)

ΑΛΞ. ΠΑΛΛΗΣ

(4) Τὴν πιὸ περιεργὴ ἠχώ τὴν ἀκουσα μέσα στὸ τζαμί τῆς Μπιτζαπούρας στὴ νότια Ἰνικὴ. Τὸ τζαμί εἶναι κολοσαῖος κύβος μὲ κατάγυμνο τὸ ἔσωτερικόν. Μιὰ συνθισμένη ὀμιλία καταντάει ἐκεῖ βουή. Ὅταν μπηκα, ἕνα περιφῆτὸ πέταξε φοβισμένο, καὶ ὁ κρότος ἀπὸ τὸ φτεροῦγισμα ἔμαζε σὲ διαδοχικὸς πυροβολισμὸς ἀπὸ κανόνι.

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗ, ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΣΑΒΒΑΤΟ

Ίδρυτής και Διευθυντής: Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ
Έκδοτής και Διαχειριστής: ΧΡ. ΓΑΝΙΑΡΗΣ & ΣΙΑ

Ταχυτικοί συντάχτες: ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΗΣ, ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΡΟΡΙΤΗΣ, Γ. ΦΤΕΡΗΣ, ΚΙΜΩΝ Ι. ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΣ, ΠΑΝΟΣ Δ. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

Όσα γράμματα ενδιαφέρουν τη Διαχείριση πρέπει να διευθύνονται:

Χ. ΓΑΝΙΑΡΗΝ & Σίαν Σοφοκλέους 3, ΑΘΗΝΑΣ

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ: Γιά την Ελλάδα

δρ. 25	τό χρόνο.
» 13	τό εξάμηνο.
» 7	τό τρίμηνο.
» 1	τό χρόνο.
£ 0,10	τό εξάμηνο
\$ 5	τό χρόνο
\$ 3	τό εξάμηνο

Γιά την Αγγλία και Αίγυπτο
Γιά την Αμερική
Και γιά τα άλλα μέρη ανάλογα

ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΑ

ΣΤΟΝ καθυστερημένο αυτόν τόπο, όπου η μεγαλύτερη φιλοδοξία των αντρών είναι να γίνουν άλογα γιά να σύρουν τις άμαξες των ίσχυρών, ή γυναίκα υστερούσε ως τώρα τρομαχτικά σε πρόοδο. Αφού τά είχε άποχτήσει όλα, τό κράτος επέβη πώς κάτι της έλειπε ακόμα γιά να συμπληρωθεί ο πολιτισμός της. Η ψήφο. Και δόληθε σώνει και καλά να της την δώσει την ώρα που αυτή ξένοιαστα ρουφάει τό παγωτό της στού Γιαννάκη, ή δουλεύει στη φάμπρικα, ή κόβει ξύλα στο λόγγο. Έτσι ένα πρωί θα ξυπνήσουνε και οι γυναίκες μας και θα μάθουνε πώς άποχτήσανε κείνο που οι άντρες χύσανε ποτάμια αίμα γιά να τό άποχτήσουνε. Δεν είμαστε ενάντιοι στην έδρα της κοινωνικής και πολιτικής χειραφέτησης της γυναίκας. Να χειραφετηθεί ή γυναίκα και να εξισωθεί με τον άντρα, αφού τίποτα δε δικαιολογεί τη σημερινή διαφορά των δικαιωμάτων που είναι αποτέλεσμα όρισμένου τρόπου άνατροφής και εκπαίδευσης, δίχως να στηρίζεται σε άλλους βαθύτερους ψυχικούς ή φυσιολογικούς όρους. Ούτε και είναι άπαραίτητο να μορφωθεί πρώτα ή γυναίκα κ' υστερα ναποχτήσει ψήφο. Πρώτο γιατί και οι άντρες που έχουνε αυτό τό δικαίωμα, δεν είναι περισσότερο μορφωμένοι, και δεύτερο γιατί ο καλύτερος τρόπος της μόρφωσης είναι ή άσκηση και τά μαθήματα που θγαίνουνε ίσια από την παιδα της ζωής. Έπειτα ως μη νοιζουμε πώς ή δομή χρήση της ψήφου είναι αποτέλεσμα μόρφωσης πνευματικής. Είναι γνωστό πώς οι πιο μορφωμένοι είναι και οι πιο διαφθαρμένοι, αφού ή σημερινή εκπαίδευση σοφία μόνο παρέχει και όχι ήθικό χαρακτήρα, που είναι πρώτα αδύνατο γιά τη σημερινή άστική κοινωνία. Τό ζήτημα είναι άλλο. Τό ζήτημα είναι πώς και με την ψήφο, ή θέση της γυναίκας δε θα εκληθεύσει, όπως δε θα κληθεύσει και τού άντρα. Τί κέρδησε ο άντρας με την ψήφο; Οι πολιτικές ελευθερίες όλα δε συνοδεύονται και από την οικονομική ανεξαρτησία, δεν έχουνε καμία σημασία. Ο

σλάβος οικονομικά δεν μπορεί να διαθέσει την ψήφο του σωστά παρά όπως θα τού επιβάλει ο άφέντης του. Άς λευτερωθεί τό άτομο από τα δεσμά της σημερινής κεφαλαιοκρατίας, ως γίνει πραγματικά ελεύτερος να διαθέτει όπως θέλει την τύχη του, και τότε θαποχτήσει πραγματική σημασία και τό δικαίωμα της ψήφου. Άλλιώς και τό δικαίωμα αυτό θα παραμείνει μόνο σε στάχτη στα μάτια, σαν ένα είδος γλυκού ναρκωτικού, κάτι σε χοντρή πολιτική δημοκρατία τού άστικού κράτους στη ράχη τού άπλοϊκού λαού.

ΟΛΕΣ αυτές οι πλατωνικές διαμαρτυρίες των λεγόμενων δημοτικιστών, γιά να μη μπει στο Σύστημα τό άρθρο γιά τη γλώσσα που προτείνουνε οι καθαρευουσιάνοι, δεν έχουνε καμιάν άλλη σημασία, παρά μόνο την επίδειξη μιάς εύκολης προοδευτικότητας. Όλοι αυτοί που υπογράφονται γιά δημοτικιστές και υποβάλλουνε ψηφίσματα και έξορκισμούς στην Κυβέρνηση, καθαρευουσιάνοι είναι κι αυτοί, ποιός λιγότερο, ποιός περισσότερο, κ' ή καθαρεύουσα τους μόνο κατά τό βαθμό και τό ποσό διαφέρει από την καθαρεύουσα των κ. κ. Λεβιδάρου και Μητσόπουλου. Οι άνθρωποι αυτοί ουσιαστικά δε βρίσκονται πουθενά, κι ούτε πιστεύουνε ειλικρινά τίποτα. Κ' έπεσε ή κυβέρνηση να έχει την έξυπνάδα, αν ήθελε να τους άποτομώσει και να τους άροπώσει μιά γιά πάντα, να τους δηλώσει πώς άποδέχεται τη γνώμη τους και τους καλεί να της υποβάλλουνε ένα γλωσσικό υπόδειγμα τύπου δικού των γιά να διατιπώσινε τό άρθρο της γλώσσας σύμφωνα προς αυτό. Τότε θα βλέπατε ή περίφημη ένωση των δημοτικιστών να διασπασθεί άμεσα ως και ο καθένας απ' αυτούς τους δημοτικιστές να παρουσιαστεί στον κ. Γούναρη μ' ένα γνωστικό υπόδειγμα στο χέρι δικής του, άτομικής, εμπνευστης και έφευρεσης, σύμφωνα προς τις νεότερες επιστημονικές άισθητικές και μεταπτυχιακές έρευνες γλωσσολόγων και άισθητικών.

ΤΕΛΕΙΩΣΑΝΕ με τό κάλο και οι έξετάδες των διαφόρων σχολειών κι όλα τα παιδιά χάρη σ' ένα εθρογενικότατο, δηλαδή έγκληματικό, τελευταίο διάταγμα, έφοδιαστήκανε με ένα χαρτί γιά την ανώτερη τάξη. Έτσι τό ξεχαρβάλωμα της παιδείας που έχει αρχίσει από χρόνια, συμπληρώνεται σιγά σιγά και μεθοδικά όσο που να φτάσουμε στην ευτυχημένη ήμερα που ο μαθητής, δίχως καμιά φοίτηση, και δίχως καμιά μελέτη, θα προμηθεύεται τό χαρτί που τού χοιιάζεται περίπου κατά τον τρόπο των ιστορικών συχωροκατιών τού πάπα. Τώρα ριζώθηκε πιά ή ιδέα στο μυαλό της κοινωνίας, πώς οι παλιές αξιώσεις των δασκάλων γιά κανονική φοίτηση και γιά κάποια τέλος πάντων μάθηση εΐτανε άπαιτητές ανθρώπων καθυστερημένων. Τό παιδί δεν πρέπει να μάθει να δουλεύει παρά μόνο να προδιβάεται και να δίνει διαταγές και μαθήματα καλής συμπεριφοράς στον ταλαίπωρο δάσκαλο. Όσο γιά τό υποργείο, αυτό δεν ενδιαφέρεται να θυγώνε στην κοινωνία άνθρωποι γραμματισμένοι και μορφωμένοι. Αυτό ενδιαφέρεται μόνο γιά τούς ψήφους των γονιών. Έμπρός, λοιπόν, κάτω όλοι οι περιουσιακοί και ζήτω ή άγραμματισμένη.

Τ' ΑΜΑΡΤΩΛΑ

Τὰ τρία πεζὰ τραγοῖδια τοῦ κ. Μιχ. Ροδά, πού στέλνω σήμερα στό «Νουμά», εἶναι ἀπό μιὰ σειρά μέ τὸ γενικό τίτλο «'Αμαρτωλά» πού εἶχα τὴν εὐτυχία νὰ τὰ διαβάσω σὲ χειρόγραφο ἔδω, στὴ Σμύρνη. Δὲν τὰ διάλεξα. Τὰ πῆρα στὴν τύχη μέσ ἀπὸ τὸ πλούσιο ἀνθοῦρη πού λέγεται Πάθος. Ὑγεία, ἡδονοστολάχη, Ἀγάπη, καὶ τὰ προσφέρνω στὴ δημοσιότητα, μέ τὴν πεποίθησι πὼς δίνω κάτι ἀπὸ τὴ λαγυμένη Ἀνατολή, — τὸ πῶ ἐκφραστικὸ μεθῆσι τῆς γοαρμένου ἀπὸ τρυχίτη, καὶ ζαίρει νὰ βλέπει καὶ νὰ περιγράφει τραγουδιεῖς ἃ τὶ αἰσιάνεται.

Γιατὶ τ' «'Αμαρτωλά», πού εἶναι Πάθος καὶ μόνο Ἔρωτας καὶ Ζωή, ὅσο καὶ ἂν προσπαθοῦνε νὰ κρυφτοῦνε κάτω ἀπὸ μιὰ φιλοσοφία καὶ σοφιστικὸν γιὰ τ' ἀνθρώπινα, μαρτυροῦνε, ἀθελά τους, πὼς κάποιο εὐλογημένον χέρι συντάραξε τὴ Λύρα τοῦ Ποιητῆ μας, γιὰ νὰ πάλλονται τόσο ἀπὸ εὐλιχρίεια καὶ ζωή. Καὶ ἂν τὰ στόλιζε μιὰ κάποια μεγαλύτερη προσοχή, στὴν ἔκφραση, μιὰ πλαστικότητα πού φαίνεται νὰ τοὺς λείπει, θὰ ἔλεγε καὶ πεποίθησι πὼς εἶναι ἄξια νὰ σταθοῦνε κοντὰ στὰ λίγα ξωτικά λουλουδιάρια πού ἀπὸ κρυφὸ τώρα υποκοβοῦνε σὲ τόπους περισσότερο ζωντανούς ἀπ' τὸ στενό, ρομαντικὸν κάποτε, περιβάλλον μας.

Σμύρνη, 12. V. 921.

ΠΑΝΟΣ Α. ΤΑΓΚΕΡΠΟΥΡΟΣ

ΛΥΠΗ

Νά τη, στήμένη σταθερά, ἀλύγιστα, στερεά, σὲ γλαυκόχρομο ἄγαλμα. Δὲν εἶναι οὔτε ἀπὸ χαλκὸ οὔτε ἀπὸ πηλὸ, οὔτε ἀπὸ μίγμαρο. Ἡ γὰρ, τὸ μῦθος καὶ ἡ ἀπάτη τὸ ἔχουνε δημιουργημένο. Κάθε κινήσι καὶ κάθε ἔσπερον θυμιατίζεται μέ τοὺς ἀναστεναγμούς, ὅπως τὸ μικρὸ ἐκκλησιδῶνα τοῦ ἀπομακροῦ γιζοῦ ἀπὸ τοὺς ναυαγούς καὶ τοὺς θαλασσοδαρμένους.

Οἱ ἄνθρωποι τὸ κοιτάζουνε μὲ φρίκη, μὰ ἐγὼ τὸ ἀγκαλιάζω στοργικά, γιατί εἶναι δημιουργησι τῶν πόθων καὶ τῶν θλίψεων.

Λύπη, σὲ προσκυνῶ, γιατί σ' ἀγάπησα. Τὸ γλαυκὸ σου χροῶμα εἶναι γιὰ μένα φῶς λευκὸ, εἶναι κοουστῆλινος καθόψετης πού βλέπω τὴ γλιόλαση καὶ γλιόπικρη ζωὴ μου. Δίκαια σὲ ἀποφεύγουν, μὰ καὶ ἐγὼ δίκαια σὲ τραγοῖδω. Αἰτή μου ἡ λύπη δὲν εἶναι τίποτα ἄλλο παρὰ τὸ λευκὸ κορμί σου. Ἐσὺ τὸ ἔαισεις πόσες φορές μέ τὸ διαλασμένο πόθο μου ἀνοιξά ἕνα ἕνα τοὺς πόρους τοῦ κορμιοῦ σου καὶ τοὺς ἐθύλωξα σὺν πεινασμένο καὶ εἴρωστο ἀγόρι. Ἐσὺ τὸ ἔαισεις πὼς σπάθηκα ἐνάντια στὸ γλευσιμὸν καὶ στὴν κατηγόρια, πῆρα τὴν ἀμειβομένη ποσούρα σου καὶ τὴν ἀνέμισα ἔξω νιστικὰ πάνω ἀπὸ τὴ ζωὴ τῶν μικρῶν καὶ τῶν γιγάντων.

Στὸ ἀνθρώπινο εὐγενικό πάθος, πού ἔχει τὴν ἀμαρτωλὴ ὑγεία, δὲν ὑπάρχουν σταθμοὶ καὶ περιορισμοί, παρὰ μονάχα γιὰ τοὺς μικροὺς καὶ ταπεινοὺς. Μὴ ζητᾶτε λογικὴν στὸν ὄργασμόν καὶ στίς τρικυμίες τοῦ ἠφαίστειου. Θάνατοι τὰ θανά καὶ θὰ ξεχυθεῖ ἡ λάβα. Μὴ θέλετε νὰ συγκρατήσετε τὸν ὄργασμόν τῆς

γῆς, γιὰ ὅτι ἄγριο, ὅτι καλὸ καὶ χρήσιμο θὰ βγάλει. Ἀφήστε τὸ πούλι νὰ ταξιδίεψει λεύτερα σ' ὅποιον ὀρίζοντα τὸ φέρει ἡ ὄρηι του.

Κι αὐτὸ τὸ ἄγαλμα δὲν εἶναι τίποτα ἄλλο, παρὰ ἡ φλόγινη ἔκρηξι ἑνὸς ἠφαίστειου ψυχικοῦ. Καθένας ἔχει τὸ ἄγαλμα τῆς λύπης του, μὰ ἐγὼ μονάχα δὴν τὸ κρύβω καὶ δὲ φοβοῦμαι τὸν ἀνθρώπινο κατατρογυμὸ.

Γέννημα τῆς ψυχῆς, τοῦ νοῦ καὶ τῆς σάρκας, στήθηκε ἀλύγιστα, στερεά, ἐπιβλητικά. Καὶ γιὰ βάθος τοῦθαλα τῆ σκέψης, σιδερένια πινά, πού θὰ φωτίζει αἰώνια, καὶ γιὰ στεφάνον στὸ ἀκίνητο καὶ φοιχτὸ κεφάλι τῆς ἔθεσα τὴ θυσίαν τῆς νεανιῆς ζωῆς μου.

Ὡ, Λύπη καὶ Ἰδέα, θὰ σ' ἀγαπῶ γιατί εἶσαι ἡ ζωὴ ἀπ' τὴ ζωὴ μου δημιουργημένη. . . .

ΤΟ ΜΑΤΙ ΤΟΥ ΧΑΡΟΥ

Ἐκεῖνο τὸ μάτι τοῦ Χάρου, τὸ μάτι πού τὸ διπλο-αυλοῦσα διαλασμένα, τὸ μάτι πού ζητοῦσα νὰ τὸ τιφλώσω μέ τὰ πικρομένα χεῖλια μου, ὦ, ἐκεῖνο τὸ ἀπῆστο μάτι, τὸ δολερό, τὸ ὄρασι, τὸ κολασμένο, τὸ παρθενικό, ἐκεῖνο ἔπεσε πάνω μου σὺν κερυνός χιτῆς τὸ βράδι καὶ μ' ἔκανε γάργυρήσω. Ὅτι φιλοῦσα καὶ ὅτι τραγουδοῦσα, γέννησε χάρος καὶ τύραννός μου. Ἡ νόχτα εἶναι ἀτέλειωτη, γιατί ἀτέλειωτο εἶναι τὸ μῦθος καὶ ἀτέλειωτη ἡ ἀγάπη μου γιὰ σένε.

Ἄγωνιῶ νὰ τὸ ἀντικρύσω, ὅπως τὸν ἥλιο τὴ χειρὸν νοσηνικήν ἀνγῆ. Καὶ μέσα στὸ σκοτάδι, στίς ὄρες τῆς φοιχτῆς ἀγωνίας, μέ τὰ μάτια τῆς ψυχῆς μου τὸ βλέπω πάντα ὄρασι καὶ πάντα φοιχτὸ. Γιατὶ ἀγαπημένη, μέ λήθησες; Γιατὶ μέσα στὸν ἥλιο τῶν ματιῶν σου, μέσα στὴ θεία παρθενικότητά τους, γιατί μέσα σ' οὐτὰ τ' ἀγνὴ ἀστεῖα δελχνεῖς ἕνα ἕκτος ἀπὸ τὴν Κόλση: Σκέπασέ το ἀπὸ τοῦ Χάρου τὸ μάτι μέ τὰ ὀλόξανθα μαλλιά σου, τυφλώσου καὶ γίνε καὶ σὺ Οἰδίποδας, νὰ λιγστεψῆ ὁ κίντυνος καὶ ἡ καταστροφή.

Ἔτσι τυφλωμένη, θύθη ἐγὼ καθάλλιστος τοῦ Ἔρωτα νὰ σὲ πάρω ἀπάνω στὰ κοπούλια τοῦ ἀφοσιμένου ἀλλογον, καὶ θὰ φύγοιμε μαζί, καὶ θὰ πάμε ἐκεῖ στίς ἀμαρτωλές καὶ θεομὲς γῶσες. Ποῦσαι νὰ μὴ βλέπεις καὶ μονίχα νῆσες. Θὰ τοῦ δηνοῦμαι πάντα ὅτι σὲ νοητεῖ καὶ σ' ἐρεθίζει. Θὰ γλώσω τὸ κορμί σου μὲ γλώσσα διαλασμένη. Τίποτα δὲ θὰ σοῦ στεροῦσῶ, καὶ μονίχα τὸ μάτι τοῦ γάσου θὰ πάσω νὰ τὸ κλείσω μέσα σ' ἕνα βάλο κοουστῆλινου. Θὰ τὸ ἐθάσω δίπλα στίς πόσες τῶν νεκοτασίων μέ τὴν πεποίθησι πὼς θὰ βοεθεῖ ἀγοσαστῆς του καὶ θὰ τὸ πῶσι γιὰ νὰ τὸ τοποθετήσῃ πάνω ἀπὸ τὸ μῆμα πολυκαταπιμένης του ψυχῆς. Ἔχει τόσο φῶς, ἔχει τόση λάμψη, ἔχει τόση ἐνεργητικὴ δύναμι, ὥστε μπορεῖ νὰ ζωντανέψῃ ἡ καὶ νὰ ποσυνδέσῃ ἄλλωτα κορμιά.

Πιστεψέ με. Μ' αὐτὸ τὸ μάτι τοῦ Χάρου δὲ θὰ υποδέσῃς ποτέ νῆθρες ἡσυχία. Θὰ σὲ καταδιώκουν οἱ τυοανησιμένοι, θὰ σὲ καταποιούντα: στεφανωμένους γυναικας, θὰ ξευνοῦν ἀπάνω στίς γούδες τῶν ματιῶν σου ἐκεῖνοι πού σ' ἀγαποῦν. Διὸ ἀπέραντα κινήτα νεκοτασεία εἶναι τὰ ὀλόφωτα μάτια σου, μὰ εἶναι καὶ Παράδεισοι. Εἰκονίτσα, Μαντόνα τοῦ παλίου καιροῦ, τρυφερὴ καὶ ἄμως χειροδύναμη, μέ τὴν ψυχὴ κοροῦλας

τοῦ θουνού και την καρδιά μᾶς ἀφρισμένης πόνης, ἔλα νὰ πᾶμε σὲ χώρες μακρινές, θεομέες, γιατί ἔδω οἱ ἄνθρωποι εἶναι ἀσυγκίνητοι και ταπεινοί, δὲ νιώθουν πόση ἀξία ἔχει ἓνα φίλὸ στὸ δρόμο, ἓνα ἀγκάλιασμα μπροστὰ στὸ πλῆθος, ἓνα δάκρυο ἀπῖνω στὸ κορμὶ σου. Δὲ νιώθουν ἀκόμα οὔτε τὴν ἐρεθιστικὴ σου ἀμαρτία, οὔτε τὴ θλίψη και τὴ νοσταλγία σου γιὰ τὰ παλαιοσέβικα.

Κ' ἐπιτέλους, στὸ μῦθι τοῦ Χάρου, μονάχα ἐγὼ μπορῶ νάνθῆξω. Σπαθισιοὶ και κεραυνοὶ του θὰ μ' ἔβρουν γενναῖο και ἀπορασιασμένο γιὰ μιὰ αἰώνια σελζβιά....

ΤΟ ΠΑΘΟΣ ΜΟΥ

Ἀγκυπημένε μου φίλε μὲ τὰ μαῦρα φορέματα και τὸ γλοφιὸ πρόσωπο. Μοῦ μᾶλιστα πολὺ γιὰ τὴν ἠθική και τὸ δρόμο τοῦ Θεοῦ. Σὲ βεβαιώνω πὼς γιὰ τὴν ἠθική σου δὲν ἔχω προκατάληψη οὔτε μῖσος. Τὸ δρόμο τοῦ Θεοῦ δὲν τὸν ξαίρω. Μὰ ἂν εἶνε κείνος πού συχρὰ κἀνω τὰ τρικυμισμένα μου ταξίδια και συχρὰ τὸν τιτλοφορῶ « α λ ο σ ὄ ν η και ἀ γ ἰ π η ». τότε πιστεύω με πὼς δὲν παραστρατῶ ὅπως ἐδὼ μοῦ λέε με τὴση ἐπιμονή.

Μαζαίρι δὲν ἔπιασα ποτὲ στὰ χέρια μου. Ἡ κλεψιά δὲ μοῦ πέρασε ἀπὸ τὸ νοῦ και ἡ σκορπαντία δὲ μοῦ κερσίφη τὴ γλώσσα. Μόνο τὸ πάθος μου εἶναι κἀνω πού προκαλεῖ τὴν ἐξέγερσή σας. Μ' αὐτὸ ἀναπνέω και γλυκισθισία τὴ ψοῖ μου. Σ' αὐτὸ παραχωρῶ, μὲ κἀποια ἀνοσθησία, εἶναι ἀλήθεια, τὸν φατὸ μου, και μένω ὄσως ολόκληρος ἀπῖνω στοὺς ἀφροὺς τῆς ὀλόπικρης θάλασσάς μου.

Ἄν πάψει νὰ με κερσίφει αὐτὸ τὸ ἡδονικὸ πάθος, θὰ σβήσω τὴν ἴδια στιγμή. Ὅλα τὰ κέρδη τῆς πολυμογθῆς ἡμέρας σ' αὐτὸ τὸ πάθος θυσιάζονται. Τότε ξεκουράζω τὸ νοῦ και τὴν ψυχὴ μου. Τῆς στιγμῆς πού τὸ πάθος θὰ πάψει νὰ με κερσίφει δὲ θὰ εἶμαι ἄνθρωπος.

Μπορεῖ ἐσὺ καιέ μου φίλε, νὰ βλέπεις τὸ Θεό. Μὲ ἐγὼ βλέπω τοὺς ἀνθρώπους. Και τοὺς διακρίνω ἀνάμεσα ἐκεῖ, πού ἡ ἀμαρτία δὲν ὑποκρίνεται και δὲ φροεῖ μᾶστα.

Πήγαίνε, καιέ μου φίλε, στὸν αἰθωνά σου. Σὲ περιμένουνε τὰ πλῆθη. Ἡ νύχτ κελνε τόσο ὄρατα και τὸ πᾶσι τοῦ παραθύρου τῆς εἶναι ὀλοκόκκινο. Τὸ τοκομῆστατὸ φῶς σπασοσταῖ σάν τὴν καρδιά, σάν τὰ γελῖα και τὸ μελαπρὸ κορμὶ τῆς....

ΜΙΧ. Α. ΡΟΥΑΣ

ΗΛΙΟΒΑΣΙΛΕΜΑ

Ἔπεσ' ὁ ἥλιος φλογερὸς στῆς θάλασσας τὰ στήθη, ὅπου ἀφρισμένο: ἔτεροάζαν και ἀμέτροτοι παλαιοί, και πᾶνω σᾶλγοιο ἀγκάλιασμα, τὴ θεία αὐτὴ στιγμή, ἀπ' τὰ κομμένα σπλάχνα του κόκκινη φλόγα ἐχούθη.

Κ' ἡ θάλασσα πού βόγγαε — Σειρήνα ἐρωτευμένη — και στέναζε σὰ νᾶτανε γυναικα νευρική, με μιὰ γαλήνη μονομιᾶς ξαπλωθῆ ἀγγελική, και χλόμισσε... και φώναξε τὴ νύχτα... εὐτυχισμένη.

Σμύρνη, Ὀκτώβριος 1918

ΠΑΥΛΟΣ Γ. ΦΑΡΜΑΚ

Η ΑΠΑΓΓΕΛΙΑ

Ὁ ἐκδότης Σιδέρης ἔβγαλε σὲ διὰ τόμους ἓνα βιβλίον με τὸν τίτλον «Ἑλληνικὰ ποιήματα κατὰλληλα γι' ἀπαγγελία». Τὸ βιβλίον τὸ σύνθεσε ἡ καθηγήτρια τοῦ Ἑλληνικοῦ Ὀδείου κ; Θεώνη Δρακοπούλου (ἡ σινεργάτισσά μας Μυριτιώτισσα) και τὴν ἀξία του τὴ δείχνει ὁ ἀκόλουθος πρόλογος τοῦ Κωστῆ Παλαμᾶ :

Ἡ κυρία Θεώνη Δρακοπούλου μᾶς προσφέρει ταχτοποιημένα σὲ τόμο ποιήματα νεοελληνικὰ κατὰλληλα, καθὼς τὰ θέλει, γιὰ τὴν ἀπαγγελία. Ἀπὸ τὸ δημοτικὸ τραγοῦδι ἀρχίζουν τὰ ποιήματα' αὐτὰ περνοῦν ἀπὸ τὰ διάφορα χρονικά και τοπικά σημεῖα πού σηματοδοτοῦν τὴν κίνηση και τὸ ξετύλιμα τῆς νεοελληνικῆς ποιητικῆς φιλολογίας, τῆς πάντα βασισμένης ἐπάνω στὴ γλώσσα τοῦ δημοτικοῦ τραγοῦδοῦ, τὴν ἀναγνωρισμένη πᾶ ὡς τὸ μόνο δυνατὸ θεμελίον γιὰ νὰ ὑψηθῆ ἐπάνω του, ἀψηφώντας τὸν καιρὸ, στέρεο οικοδομημα ποιητικῆς τέχνης: τὰ ποιήματα' αὐτὰ ξεκινώντας ἀπὸ Σολομὸ και Κάλβο και ἀνάμεσα ἀπὸ τῆς φωνῆς Ἴοντων και Ἡπειρωτῶν και Βυζαντινῶν και Ἀθηναίων ποιητῶν, σταματοῦνε στὸ τραγοῦδι τὸ σημερινό. Στὸν τόμο τοῦτο ἄνθολογοῦνται και στίχοι ποιητῶν ἀπὸ τοὺς πρὸ νέους: και βέβαια δὲν εἶναι αὐτοὶ μόνοι ἀπὸ τοὺς νεότερους πού θὰ μποροῦσαν ἐδῶ νὰ θροῦν εἰλόγα θέση ἀνάμεσα στοὺς ἄλλους. Ὅμως ὁ τόμος δὲ μποροῦσε νὰ τραβῆξῃ ἐπ' ἀπειρον, ἦταν ἀνάγκη νὰ κοσμηθῆ σὲ ὀρισμένα σύντομα, με τὴν προσδοκία και δεύτερον, καθὼς λογαριάζεται ἀπὸ τὴν ἐκδότριά του, τίμοι, γιὰ νὰ περιλάβῃ συμπληρωματικά και ἄλλων ποιητῶν ἔργα, και παλαιότερων, ὑποθέτω, και ἀπὸ τοὺς νέους ποιητῆς τῆς τελευταίας ὄρας, τοὺς ἀναγκαστικά ἐδῶ παρατηρημένους ἀπῆξω.

Ὁ τίμος αὐτὸς βγαλμένος ἀπὸ τὴν ἐπιθυμία, πού και αὐτὴ τὴ γέννησε ἡ ἀνάγκη, νὰ δοθῆ παραδειγματικά κάποια ὀργάνωση στὸ μάθημα τῆς ἀπαγγελίας πού τὸ διδάσκει στὸ Ἑλληνικὸν Ὀδεῖο ἡ κυρία Θεώνη Δρακοπούλου, ἐκκληρώνει, μοῦ φαίνεται, διπλὸ σκοπὸ: πᾶσι μᾶς δίνει μιὰν ἀνθολογία νεοελληνικῶν ποιημάτων ἀπὸ τὰ ἐκλεχτότερα ὑστερα (και αὐτὸ τὸ ὕστερον ὅμως εἶναι ὁ κύριος ὁ καθᾶνα τὸ σκοπὸς του) μᾶς δίνει δείγματα στίχων ὄχι γιὰ γνώριμα' ἀλλὰ με τὸ διάβασμα, ἀλλὰ γιὰ τὴν ἀπαγγελία: τὸ πᾶσιμα διαφέρει πολὺ. Μποροῦμε νὰ εἰποῦμε πὼς τὸ ποιήματα τότε μόνον καλογνωρίζεται, ὅταν ἀπαγγέλλεται.

Καλὸ ποιήματα δὲν ἀπέχει στὴν ἀπαγγελία: θρονοφρονεῖ ἢ κῆτην ἢ ἀσχημα του. Καλὸ ποιήματα δὲ δέχει ἀκείονα του τὴ χάρι παρὰ ὅταν ἀπαγγέλλεται: δηλονότι διαβάζεται μεγάλωφωνα με τὸν τόνο πού τοῦ ταιριάζει, με τὸ μέτρο τῆς τέχνης τῆς ἀπαγγελτικῆς: και ἀκόμα καλὸ ποιήματα γιὰ νὰ τὸ ἀσχημῆς και γιὰ νὰ τὸ ψευτίσης εὔκολο εἶναι φτάνει νὰ τὸ κακοδιαβάσῃς. Φροντιστῆτε πᾶ τὸ καλὸ γίνεται στὴν πόησή μας, πού κατὰ γενικώτατο κανόνα, και αὐτοὶ ἀκόμα πού τὴν προσέχουν κ' ἐκείνοι πού τὴν ἀγαποῦνε, μήτε ξεροῦν νὰ διαβάζουν ποιήματα, μήτε πού ὑπομιμᾶνται τὰ θανάσιμα χτυπήματα πού καταφέρονται στὸ στίχο, κάθε φορὰ πού τὸν ἀκοῦνε νὰ διαβάξεται ὅπως ὀσως. Και πολὺ σωστά παρατηρεῖ ὁ χρονογράφος(1). «Οἱ

(1) Βαλκανικὸς Τετραμήσιος, 28 Μαρτίου 1919.

ποιηταί μας, σχετικῶς, διαβάζονται καθόλου ὅμως δὲν ἀκούονται. Ἡ λυρική ἀπαγγελία, αὐτὴ ἡ λεπτὴ καὶ θαυμαστὴ τέχνη, εἶναι δύσκολος. Κρύβεται ὅπως κάθε σπάνιον πράγμα. Καὶ ἐνῶ ἡ νεοελληνικὴ ποιησις ἔχει ἀναβῆ ὄλην τὴ σκάλα τοῦ πόνου καὶ τῆς χαρᾶς, καθήντησε νὰ εἶναι μόνον τέχνη τῆς ὁράσεως, μόνον νὰ διαβάζεται. Ἐνῶ ἔπρεπε πρὸ πολλοῦ νὰ πάρη τὸ δικαίωμα τῆς. Νὰ γίνῃ τέχνη τῆς ἐμοῦ. Ἄλλὰ γιὰ νὰ σημειωθῇ ἡ προκοπὴ αὐτῆ, ἀπαραίτητη γιὰ τὸ ὅλο προοδευτικὸ ζετούμα τῆς ἐπιπέδου μορφωτικῆς ἐπενέργειας τοῦ ποιητικοῦ λόγου, στήν, καὶ σὲ πολλὰ ἀκόμα, κακομόρφωτη κοινωνίαν μας, χρειάζεται συστηματικὴ ἐργασία. ἀφιέρωμα ἰδιαιτέρου στοῦ ἔργου αὐτοῦ, ἀπὸ εἰδικό, τρόπον τινά, τεχνίτη μᾶθημα σὲ σχολεῖο, διευκόλυνση μὲ τὸ βιβλίον, ἴσως πάντα πρὸς τίς νέες ἡλικίες ποὺ ἀργοῦν ἀκόμα νὰ ἀρτηριοσκληρωθοῦν μετὰ τὸ ὅπως ὅπως μαθημένα καὶ τὰ γλιστρομένα μέσα στοῦ αἵμα τους ἀπὸ τὴ συνήθεια χρειάζεται, πρῶτ' ἀπ' ὅλα, μεθοδικὸ ἀρχισμα ἀπὸ τὰ παιδιὰ. Σὲ τέτοιο κατ'ὄρθωμα φανερό πὼς τείνει καὶ τὸ μετὰ τὸ βιβλίον τοῦτο ἐπιχείρημα τῆς κυρίας Θεωνῆς Δρακοπούλου, ὄχι μόνον ποιητικῆς καὶ τῆς ἰδίας, μὰ πλοῦσις προικισμένης μὲ τὸ δῶρο καὶ τῆς μουσικῆς ἀπαγγελίας τοῦ στίχου, καὶ ἰκανῆς προσέτι καὶ ἀρμοδίας νὰ τὸ μεταδώσῃ τὸ δῶρο αὐτὸ μὲ τὴ διδασκαλίαν. Μὴ λησμονήσῃμε πὼς τὸ ποίημα δὲν εἶναι μονάχα μεταφορικὰ καὶ καταχρηστικὰ καθὼς τὸ συνηθίζουμε ἀπὸ τὴ γλῶσσα μας, τραγουδι. Εἶναι, κυριολεχτικώτατα, εἶδος τραγουδιοῦ. Γιὰ τοῦτο καὶ τὸ διάβασμά, του στέκεται πάντα σὺν ἀναποφάσιστο ἀνάμεσα φωνῆς πεζοῦ λόγου καὶ ψαλμοῦ. ὅτε γέρνει πρὸς τὰ ἐδῶ, ὅτε πρὸς τὰ ἐκεῖ, συχνὰ πυκνὰ εἶναι καὶ τὰ δυὸ μαζί, συνουμιὰ καὶ λειτουργία, ὁμοιογενεῖα καὶ ἑκστασις. Κάτι σὰ ρετσιτατίβο. μὰ περισσότερον πολυτόνο ἀπὸ τὰ κουσινὰ στὰ μελοδράματα. Καὶ μόνον μὲ τὸ ποίημα, ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὴν ἄλλου εἶδους ἐκφραστικὴν ἔνταση ποῦ τοῦ προσθέτε: τὸ τόνομά του ἀπὸ τὸ μελοποιῶ, μὲ μόνη τὴ μουσικὴ ποῦ ἔχει ἀπὸ τὸ φυσικὸ του ὁ γνήσιος ὁ στίχος, μπορεῖ κανεὶς νὰ συγκοινωνήσῃ ἀκέρια μὲ τὴν ποιητικὴν ὁμοιογενεῖαν. Πρὸς τοῦ εἶδους αὐτοῦ τὴ συγκοινωνία δῆθεν εἶναι πολὺτιμη τῆς κ. Θεωνῆς Δρακοπούλου ἡ τέχνη καὶ τὸ βιβλίον τῆς ἀφορμὴ νὰ γνωρίσῃ ἀληθινὰ καὶ καθὼς ἀξίζει: νὰ γατήσῃ μὲ τὴν καρδίαν τους γυρεύοντας νὰ ὑψωθοῦν πρὸς τὴν ποίησιν οἱ νέοι καὶ οἱ νέες ἀπὸ τὰ σχολικὰ τους ἀκόμα βήματα, προτοῦ νὰ τοὺς μολύνουν καὶ νὰ τοὺς σκληρύνουν καὶ τὰ γρόνια καὶ πᾶλλα τὰ μαθήματα, τῆς νέας ἑλληνικῆς ἡλικίας τοῦ τρανοιδιστέ, ποῦ ἀξιοπύριστε εἶναι καὶ ἀξιογάπητοι. Ἀκοιῶς ἐπάνω στοῦ θέμα τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος Νιρβάνας ἔγραψε στὴν «Ἐστία» μὲ τὸ ζωγραφικὸν του γιὰ ἅλα κοντύλι. «... Διότι εἶναι καὶ ὁ νόμος τοῦτο (ἡ ἀπαγγελία δηλαδὴ τῶν ποιημάτων) νὰ γνωρίσωμεν οἱ Ἕλληνες τοὺς ποιητάς μας. Δὲν τοὺς γνωρίζομεν, θὰ μοῦ πῆτε, ὅσοι τουλάχιστον τοὺς διαδίδομεν; Πολὺ φοβοῦμαι ὅτι ὄχι. Καὶ ὁ λόγος εἶναι ἀπλοῦστατος. Διότι δὲν ξεροῦμεν νὰ διαβάσωμεν ποιήματα. Καὶ ἓνα ποίημα δὲν διαβάζεται, ὅπως οἰονδήποτε ἄλλο κείμενον... Ἡ ἀνάγνωσις ἐνὸς ποιήματος εἶναι ἀνάγνωσις μουσική. Καὶ ἐνῶ εἶναι γραμμένον μὲ γράμματα τοῦ Ἀλφάβητου, εἶναι ταυτοχρόνως γραμμένον μὲ νότας. Ἐχει τὰ μουσικὰ του

διαστήματα, ἔχει τοὺς χρωματισμούς του, ἔχει ὅ,τι καὶ μὴ μουσικὴ ἐκτέλεσις».

Ἔπειτα: ἡ ἀπαγγελία τῶν ποιημάτων εἶναι προαίδεια ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἀνεῖναι γιὰ τὴν ἀπαγγελίαν τῆς δραματικῆς, γιὰ τὴν παράστασιν καὶ γιὰ τὴν ἐρμηνεύσιν τῶν πολυσυνθέτων ἐκείνων καὶ κύπως σὲ ψηλότερον σκαλοτάτι τοποθετημένων ἔργων θεατρικῶν πάντα, μὰ κυρίως ποιητικῶν, ποῦ μᾶς μιᾶνε μὲ τὸ στίχον, ποῦ μᾶς κυριεύουν μὲ τὴν ποίησιν, ποῦ ὁ αὐτὸ φωνὴ καὶ στάσις καὶ χειρονομία καὶ κίνησις καὶ φυσιογνωμία κάνουν ἐνα παξίμο ἀρμονικὸ, παξίμον ὅμως, ποῦ ἡ ψυχὴ του εἶναι ἀπὸ χάρις πλαισιωτικὴ καὶ περισσότερον ἀκόμη, ἀν θέλετε, ἀπὸ τὴν ἐκφραση τῆς ἀπαγγελίας. Ὅμως ἐνῶ ὁ στίχος, δηλονότι ἡ ἀνθρώπινη φωνὴ στὴν ἐντέλειάν της, δὲ μαθαίνεται οὔτε στοῦ σχολεῖου, θὰ εἶναι, καθὼς καὶ εἶναι, ἡ ἀνθρώπινη φωνὴ ἴσα μὲ τὸ γρούλλιμα, ἴσα μὲ κάτι βαρβαρικὸ γιὰ τὰ γέλια χοροπηδήματα. Ποιά σημασία δίνουν οἱ προοδευτικοὶ ἀπὸ τὸν πολιτισμὸν λαοὶ στὴν τέχνη τῆς ἀπαγγελίας, τὸ θυμήθηκα, τώρα τελευταῖα, βλέποντας τὴν αἴσθησιν ποῦ προξένησε σὲ κάποιους διανοητικούς ποῦ στέκονται στὴν πρώτη γραμμὴ κύκλου τῆς Γαλλίας ἡ εἶδησις πὼς ἀποχωρεῖ ἀπὸ τὴ σκηνὴ τοῦ Γαλλικοῦ θεάτρου, ἡ περιλήρη πρωταγωνίστρια, ἡ Μπαρτέ. Τὸ πρῶτον θεωρήθηκε σὺν ἐθνικῆ συμφορᾷ, καὶ τὴν κοινὴ λύση τὴν ορμήνευσε τὸ σοβαρώτατον τῶν περιοδικῶν, ἡ «Ἐπιθεωρησις τῶν Δύο Κόσμων» μὲ τὰ λόγια αὐτὰ τοῦ ἴδιου τοῦ διευθυντῆ τοῦ περιοδικοῦ, τοῦ κριτικοῦ René Doumic: «Φωνὴ θαυμάσια, αἴσθημα τοῦ ρυθμοῦ, τῆς προσφιδίας, τῶν τόνων, τῶν λεπτεπιλεπτῶν χρωματοκυματισμῶν, τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς τέχνης ποῦ εἶναι ἡ ἀπαγγελία τοῦ στίχου, τέχνη λεπτὴ καὶ θαθεῖα, ποῦ λίγο λίγο χάνεται, ἀπὸ τὸν καιρὸ ποῦ ἄφησε τὴ σκηνὴν ἡ Σάρα Βερνὰ, τῆς τέχνης αὐτῆς τὴν παράδοσιν μόνη μᾶς τὴν κράτησε καὶ μᾶς τὴ φυλάγει ἡ Μαρτέ. Τὸ τραγῆμά της θάφινε κάτι ἄδικο, καὶ ἡ Ἀντιγόνη καὶ ἡ Ἀνδρομάχη, ἡ Βερενίκη καὶ ἡ Δόνα Σόλα, θάπομένανε χωρὶς φωνὴ μὲ τὴν ἀποχώρησιν τῆς ἀσυγκριτῆς ἐρμηνεύτρας, τοῦ Σοφοκλή, τοῦ Ρακίνα καὶ τοῦ Οὐγκώ».

Ὅμως πάντα πρέπει νὰ τονισθῇ πὼς τὸ βιβλίον αὐτὸ ἀπευθύνεται, ἰδιαιτέρως, πρὸς τὸς νέους μαθητὰς καὶ μαθήτριες, καὶ προορίζεται γιὰ σκοπὸν, κυριώτατον, σχολικόν. Γιὰ τοῦτο καὶ τὰ σύνορά του εἶναι χαραγμένα στενώτερα καὶ προσεχτικώτερα προσδιορισμένα. Ἡ γνώμη μου εἶναι πὼς κάθε ποίημα γράφεται γιὰ ν' ἀπαγγελθῇ, καὶ σωστὰ σωστὰ, τραγουδιὰ ποῦ δὲν εἶναι γιὰ ἀπαγγελίαν δὲν ὑπάρχουν. Μὰ συμβαίνει αὐτό, ἀνίσως ἀφήσωμε στὴν ἀπαγγελίαν τὸ γενικώτατον νόημα τῆς. Ὑπάρχουν ποιήματα, ποῦ καὶ ἀπαγγελμένα, εἶναι σὰ νὰ σιγοψιθυρίζονται, σὰ νὰ λέγονται γιὰ νὰ κοινοῦν ἀπὸ τὸν ποιητὴν τοὺς μονάχα, σὰ νὰ ὑψώνονται, δέησες υυστικῆς πρὸς τὸ ἄρατον. Καὶ ὑπάρχουν ποιήματα ποῦ πρέπει νὰ προφέρεται σὺν πανηγυρικώτερα ἡ ἀπαγγελία τους, σύμφωνα μὲ τὸ περιεχόμενον τους δραματικώτερον, μὲ τὴ μορφήν τους ζωγραφικώτερον, μὲ τὸ σκοπὸν τους κοινωνικώτερον, ποῖος ξέρει! σὺν προωρισμένα πῶς πολλὰ νὰ λέγονται σὲ συντροφίαι, νὰ διέπουν πρὸς οἰάδες, νὰ μεγαλοφωνοῦν ἰδανικὰ ἢ ἔθνικὰ ἢ πάγκον' ἀναγνωρισμένα ὡς ἀξία νὰ λατρευθῶνται. Πρὸς τὰ ποιήματα τῆς δευτέρας αὐτῆς κατηγορίας, ἴσως δὲ λαθεῖω σημειώνοντες πὼς

βλέπει, για τὸ πρόβλημα τῆς ἀπαγγελίας ἡ κυρία Θεωνή Δρακοπούλου στὸ βιβλίο της ἂν ἔχει ἀποκλειστικά, μὰ κυριώτερα, μάλιστ' ἀφοῦ ὁ προσορισμὸς τοῦ βιβλίου της εἶναι, καθὼς εἶπαμε, σχολικὸς. Καὶ ἡ ἀνάγκη τῆς προσορισμοῦ τοῦ ἔργου πρὸς τὸ σκοπὸ του φανερὸ πὼς ἔκζεμε νὰ περιμαζευτοῦν ἐδῶ ποιήματα πού ἡ ὁμορφιά τους δὲν ἔρχεται σὲ κάποια σύγκρουση πρὸς τὰ ἠθοπλαστικά χρέη ἑνὸς σχολείου, θεσμοῦ στενά δεμένου μὲ τὰ παραδομένα ἰδιαιτέρως Πολιτείας, κ' ἔτσι νὰ μείνουν ἔξω καὶ ποιήματα πού ὅλη τους ἡ χάρις βρίσκεται στὸ καλαισθητικὸ τραγοῦδιμα καὶ στὸ διαλόγημα αἰσθημάτων καὶ παθῶν ἀταίριαστων ἢ πού δύσκολα μποροῦνε νὰ ταιριάσουν τὸ ἐλεύθερο περιεχόμενό τους μὲ τὴν ὑποταγὴν σὲ ἠθικὰ σεβάσματα θεσμοθετήματα, ὅμως ἔξω ἀπὸ τὴν τέχνη. Ἐδῶ ἔπρεπε ὅπωςδήποτε νὰ συμβιβαστοῦνε δύο σὲ κάποια σημεία ἀντιπερὶφρούμενες δυνάμεις, ἡ Ποιητικὴ καὶ ἡ Παι-

δαγωγικὴ. Γιὰ τὸν τρόπο πού πρέπει νὰ μπαίνει μέσα στὸ νόημα τῆς ποιητικῆς ὁμορφιάς ἡ νέα ἡλικία, ἔχω κάποια φρονήματα, καὶ κάπου κάποτε ἄλλοι τὰ ὑπέδειξα· μπορεῖ καὶ νὰ παραξενεύουν τοὺς ἐπιστήμονες τῆς Παιδαγωγικῆς, πού κρατημένη ἀπὸ τὴν ψυχολογία, βρίσκειται κι αὐτὴ σὲ μεγάλη ἀδιάρρηκτη κίνησι καὶ μεταβολή καὶ ἴσως γι' αὐτὸ καὶ προκατῆ, σύμφωνα μὲ τὸ ὑποκείμενο πού τὴν ἀποτελεῖ, τὸ παιδί, πόσο δυσκολοεξηγίαστο κατὰ βάθος καὶ μὲ ὅλη τὴ φαινομενικὴ του καὶ σὰ στοιχειώδη ἀπλότητα. Δὲν εἶν' ἐδῶ κατάλληλος τόπος γιὰ νὰ τὰ ξαναθυμῶ τὰ φρονήματά μου αὐτά. Μὰ φτάνει ἐδῶ νὰ σημειωθῆ πὼς ἡ μουσολιπτικὴ ἐκδότρια τοῦ βιβλίου ἔκαμε, ὅτι τῆς ἔτανε βολετὸ γιὰ νὰ φιλιώσῃ τοῦ παιδαγωγοῦ τὸ ἐπιβλητικὸ σκουνοτούφλωμα μὲ τὸ παιδικὸ χαμόγελο τοῦ τραγοῦδιστῆ.

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

ΑΠΟ ΒΔΟΜΑΔΑ ΣΕ ΒΔΟΜΑΔΑ

ΞΕΝΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

Τι κερδίζουν οἱ λόγοι. — Μία χαριτωμένη ἀπάντησι τῆς Ρασίλντ. — Ἡ βασίλισσα τῆς ποιήσεως καὶ ἡ βασίλισσα τῆς πρῶσας. — Φιλολογικὰ βραβεῖα. — Ὁ «Διάβολος» τοῦ Μπουντελαίρ.

— Ὁ κ. Γάστων Πικάρ, στὴ «Φιλολογικὴ στήλη» τῆς «Νέας Δημοκρατίας», βάζει τὸ ἑξῆς ἐρώτημα στοὺς ἀναγνωρισμένους συγγραφείς:

«Ἐνας συγγραφέας, πού τῶχει γιὰ ἐπάγγελμα τὸ γράψιμο, μπορεῖ σήμερα νὰ ζήσει μὲ τὴ δουλιὰ του;» Ἀπὸ τὶς 8 τοῦ Φλεβάρη πού μπήκε αὐτὸ τὸ ἐρώτημα, ἴσαμε τὶς 17 τοῦ Ἀπριλί, πολλὲς ἀπάντησες στάλθηκαν καὶ δημοσιεύθηκαν στὴ στήλη αὐτῆ. Παίρνουμε τὶς πρῶτες, μὲ τὴν ἐλπίδα πὼς θὰ εὐχαριστηθοῦνε οἱ ἀναγνώστες μας ἂν μάθουνε τὴ γνώμη τῶν πρῶτων φιλολόγων γιὰ τὸ σπουδαῖο αὐτὸ ζήτημα.

Ὁ Μονφόρ, ὁ διευθυντὴς τῆς ἐφημερίδας «Les Marges» γιομάτος μελαγχολία, ἀπαντᾷ:

— Χωρὶς ἄλλο, ἕνας συγγραφέας μπορεῖ νὰ ζήσει μὲ τὴν πέννα του, καθὼς λένε, μὰ μὲ τὸν ὄρο νὰ μείνει γεροντοπαλλήκαρο καὶ νὰ δεχτῆ νὰ φορᾷει στραβοκανασμένα παπούτσια, γυρισμένα ρούχα καὶ καπέλα προπολεμικά.

Ὁ Γουστάβος Κὰν ἀπαντᾷ:

— Ξαναφέρνετε στὸ φῶς τὴν ὑπόθεσι Σάτερτον, πλαταίνοντάς την. Ὑπάρχουνε πολλὰ παραδείγματα δραματικῶνε συγγραφέων καὶ ρομαντιστογράφων, πού πλούτισαν, ὅπως ὑπάρχουνε καὶ πολλὰ ἄλλα παραδείγματα φιλολόγων πού μόλις κερδίζουνε μὲ τὴ φημεριογραφία κείνο πού τοὺς χρειάζεται γιὰ νὰ ζήσουν. Ἄλλ' ὁ Μπουντελαίρ σ' ὅλη του τὴ ζωὴ κέρδισε μόνο δεκατρεῖς χιλιάδες φράγκα, κι ὁ Βερλαίν, . . . γιὰ νὰ μὴν ἀναφέρω παρὰ μόνο δύο ποιητές, πού τὰ βιβλία τους δὲν πουλήθηκαν παρὰ ὕστερ' ἀπὸ τὸ θάνατό τους.

Ὁ Κλωντ Φαρέρ ἀφοῦ χωρίζει σὲ δύο τάξεις τοὺς ἐπαγγελματικὸς συγγραφείς, ξηγᾷ:

— Πρῶτα πρῶτα εἶναι κείνοι πού γεννηθήκανε γιὰ νὰ εἶναι συγγραφείς. Αὐτοὶ μποροῦνε νὰ ζήσουν μὲ τὴν πέννα τους. Ἐξ ἄλλου θὰ τοὺς εἶταν ἀδύνατο νὰ ζήσουνε, ἀδιάφορο μὲ πούν ἄλλον τρόπο, γιατί ὅταν γεννιέται κανεὶς γιὰ νὰ γράφει, γεννιέται σκεδὸν ἀποκλειστικὰ γι' αὐτὸ καὶ μόνο. Ἐπειτα ἔρχονται οἱ συγγραφείς πού ἡ τύχη ἢ μιὰ πλαστὴ κλίσι τοὺς ὀδηγῆσε στὴ φιλολογία. Αὐτοὶ ἄλλως τε εἶναι κ' οἱ περισσότεροι. Κι αὐτοὶ δὲν μποροῦνε καὶ δὲ θὰ μισορέσουνε ποτὲ νὰ ζήσουνε ἀπὸ τὸ ἐπάγγελμα πού κανὴ ἔκαναν καὶ διάλεξαν. Γιατὶ νὰ μὴ γίνουνε καλύτερα χτίστες; κατὰ τὴ συμβουλὴ τοῦ Μπουαλά;

Νὰ κ' ἡ ἀπάντησι τῆς Ρασίλντ.

— Ἐνας συγγραφέας μπορεῖ νὰ κερδίσει τὸ ψομί του μὲ τὸ ἔργο του. . . κι αὐτὸ εἶναι ἡ πρῶτη σκληρὴ προσβολὴ πού μπορεῖ νὰ κάνει κανεὶς σ' ὅλους τοὺς συγγραφείς, γιατί ἡ συγγραφικὴ τέχνη δὲν εἶναι ἐπάγγελμα. Ἄλλοτε εἶσαν ὑπάλληλοι στὰ ὑπουργεῖα, γραφειοκράττες, ἔμποροι ἢ μπακάληδες, μὰ ἀνεροπολοῦσανε. . . γιὰ τὸ τίποτα καὶ τὸ φιλολογικὸ ἀποτέλεσμα τῆς σκέψης, ἂν ὄχι τοῦ ὄνειρου, δὲν ἀνέβαινε μὲ κανὴ διατίμησι. Σήμερα ὑπάρχουνε οἱ κερδοσκοποὶ τῶν γραμμάτων, οἱ ὀφελούμενοι ἀπὸ τὴ φιλολογία, κ' οἱ νεόπλουτοι ἀπὸ τὰ γράμματα. Τόσο τὸ χειρότερο γιὰ τὶς τέχνες καὶ τοὺς ἀληθινούς ἀρτίστες, γιατί χρειάζεται κόπος νὰ ξεχωρίσουμε κείνους πού ἔχουνε τὸ ταλέντο ἀπὸ κείνους πού ἔχουν ἀπλοῦστατα κατασοσύνη. Τὴ μέρα πού ἡ φιλολογία δὲ θὰ κερδίσει τίποτις, κείνη τὴ μέρα θὰ δοῦμε πρῶτο καθαρά. Ἐγὼ δὲν ἐργάζομαι ἱστορίαι, διὰ σκεδᾶζω, καὶ δὲ μὲ μέλει ἂν δὲν κερδίζω τὸ ψομί μου. Θέλω νὰ μείνω ὁ παλιὸς φτωχὸς τῶν γραμμάτων γιὰ νὰ διατηρήσω τὴ λευτεριά μου καὶ τὸ δικαίωμα νὰ διασκεδάω μὲ ὅ,τι ἀκούω, ὅ,τι βλέπω κι ὅ,τι κάνουνε οἱ ἄλλοι γιὰ νὰ πετύχουν. «Ἄν εἴμιονε βασιλιάς, — εἶπε κάποιος, — θὰ φίλαγα καθάλλα τάρνια μου;». Δὲ ζῆτῶ ἐγὼ περισσότερα. . . ἔξῃ πού τὰ δικά μου τάρνια εἶναι ποικιλικά.

— Σὲ περασμένο φύλλο εἶχαμε ἀναγγεῖλαι τὴν ἐπι-

λογη τῶν ἑπτὰ ἐκλεκτῶν ἀνάμεσα στοὺς Γάλλους ποιητές, πού γίνηκε στὸ Παρίσι μὲ τὸ ρεφερέντσιου πὺν οργανώθηκε ἀπὸ τὴν «*Connaissance*» Ἐίχαμε δώσει τότε καὶ τὰ ὀνόματά τους. Σήμερα ἀναγγέλλουμε τὴν ἐκλογὴ «*δυὸ βασιλισσῶν τῶν γραμμάτων*». Ἡ ἐκλογὴ αὐτὴ πού τὴν εἶχε οργανώσει τὸ περιοδικὸ «*Les Tablettes*» ἔδωσε τὰκόλουθα ἀποτελέσματα: Ἡ κοντέσσα ντὲ Νοάιγ πῆρε 765 ψήφους, ἡ Κολέτ 764, ἡ Ζεράρ Ντ' Οὐβίλ 680, ἡ Μτυρνά - Προβὲν 675, ἡ Λυσά ντεραου - Μαρνιού 668, ἡ Μυριάμ Χάρου 660, ἡ Ρασίλντ 635, ἡ Ζουλιέττα Ἀντάμ 580 καὶ ἡ Ζύπ 560 (Κ' εἶται μετὰ τὴν ἐκλογὴ οἱ «*Ταμπλέτες*» ὤρισαν ὡς βασίλισσα τῆς ποίησης τὴν Κοντέσσα ντὲ Νοάιγ, καὶ ὡς βασίλισσα τῆς πρόζας τὴν κ. Κολέτ.

— Τὰ φιλοσοφικὰ βραβεῖα πῆραν κ' ἔδωσαν τοῦτες τὲς μέρες στὸ Ἰταλί. Κ' εἶται ἡ ἀναγγέλλεται πὺς τὸ νεοσύστατο βραβεῖο τῆς Renaissance πὺν ἀνέρεται πὸ χρηματικὸ ποσὸ τῶν 6000 φράγκων, δόθηκε αὐτὴ πρώτη φορὰ στὸν Ἀλέξανδρο Ἀρνού γιὰ τὸ συμβολικὸ του τοῦ ἔργο «*Ἐνδειξη 33η*».

Τὸ βραβεῖο πάλι τοῦ Καπιτωλείου, πὺν ἰδρύθηκε ἀπὸ τὸν «*Ἰταλικὸν Σύνδεσμον*» καὶ ἀνέρεται σὲ 4000 φράγκα, δόθηκε στὸν Ἀντρέα Μωρέλ γιὰ τὸ σύνολο τοῦ ἔργου του γιὰ τὴν Ἰταλία.

— Μὲ τὴν εὐκαιρίαν τῶν ἐκατόχρονων τοῦ Μπωντελαίρ, ὅλες οἱ γαλλικὲς ἐφημερίδες καὶ τὰ γαλλικὰ περιοδικὰ ἀφιερώνουνε στήλες ἀλάκερες στὴ μνήμη τοῦ ἀλησμόνητου ποιητῆ. Πολλὰ ἀνέκδοτα τῆς ζωῆς του βγήκαν εἶτοι σὲ φῶς, καὶ πολλὰ τραγούδια του ἀγνωστα ἢ σκεδὸν ἀγνωστα, δημοσιεμένα σὲ παλιὲς ἐφημερίδες, ἀναδημοσιεύθηκαν ἀπὸ τοὺς θαυμαστὰς τοῦ ποιητῆ, γιὰ νὰ γίνονε εἶτοι γνωστὰ καὶ στοὺς πολλοὺς. Τὸ τελευταῖο φύλλο τῆς «*Στὴ Ριβιέρα*» ἀναδημοσιεύει μιὰ φαντασί τοῦ Μπωντελαίρ, γραμμένη ὅταν εἶτανε πολὺ νέος, καὶ δημοσιεμένη στὸ φιλολογικὸν περιοδικὸ τ'Ο Τεχυδρόμος τοῦ Βοξελάζ, σφ. 15 τοῦ Μῆν. τοῦ 1886. Τὸ ποίημα αὐτὸ ἐπιγράφεται «*Ὁ φτωχὸς διάβολος*», καὶ ἀποτελεῖται ἀπὸ στίχους μονοσύλλαβους πολὺ πετυχημένους. Δίνουμε λίγους στίχους ἀπὸ τὸ γαλλικὸ κείμενο γιὰ νὰ τὸ χωροῦν οἱ ἀναγνώστες μας μὲ τὰ ἴδια λόγια τοῦ Μπωντελαίρ:

Père?	Πατέρας;	Nègre	Μαῦρος
Las!	Ἀλίμονο!	Blanc...	Ἀσπρος...
Mère?	Μητέρα!	Couche	Κοιμάσαι
Pas...	Ὅχι...	Froid,	στὸ κρύο
Erre	Πλανιέσαι	Mouche	Εὐνεις
Sur	Στὴ	Doigt...	Τὸ δάχτυλο...
Terre...	Γις...	Chaque	Σὲ κάθε
Dur!	σκληρά!	Vent	Ἄνεμο
Maigre	Ἀδύνατος	Claque	Χτυπᾷς
Fland;	ἀποκαμωμένος	Dent	Τὰ δόντια

Ὁ δικός μας, ὁ κ. Ρήγας Γκόλφης, ἀληθινὸς μαῖτρο στὸ στίχο, ἔχει, ἀν θυμᾶμαι, δημοσιεμένο στὸ «*Νουμά*» ἓνα ποίημα μὲ τρισύλλαβους στίχους.

Νέες Γαλλικὲς Ἐκδόσεις

ΠΟΙΗΣΗ. — Λουί Ντυριέ «*Πρῶτα τραγούδια*», (ἔκδ. «*Οἱ Ταμπλέτες*» φρ. 1.50). — Ἀνρὸ Λεβέ: «*Τραγούδια*» (ἔκδ. «*Τῶν φίλων τοῦ διδύλου*» φρ. 15).

— Κονστάν ντὲ Ὀριόν τ'Τοῦ ἡλίου καὶ τῆς σιᾶς», (ἔκδ. «*Οἱ Ταμπλέτες*» φρ. 3.50).

POMANTZA. — Σάρα Ντερέν «*Ἡ μπλὲ ἀλεπούς*» (ἔκδ. «*Ἀλμπὲν Μισέλ*» φρ. 3.35). — Λουί Ντυριέ «*Ὁ χασάτης τοῦ Βερντέν*» (ἔκδ. «*Ἀλμπὲν Μισέλ*», φρ. 7.50). — Σάρα Μωράς «*Ὁ δρόμος τοῦ παραδείσου*» (ἔκδ. «*Μποκάρ*» φρ. 6.75).

GRAZIELLA

Γράμματα ἀπὸ τὸ Μόναχο: «*Ἡ εἰρήνη. Ἐνα βιβλίον γιὰ τὸ μεγάλο πόλεμον. Γερμανὸς γιὰ τοὺς Σέρβους.*»

— Σήμερα ἡ Εὐρώπη θρίσκειται σκεδὸν πὺν μακριὰ ἀπὸ τὴν εἰρήνην, ἀπὸ τότε πὺν ἔπεσε στὸ Σεράγιεβο ἡ πρώτη τουφεκιὰ τῆς παγκόσμιας τραγωδίας. Μολαταῦτα! ἴσα ἴσα τὰ μαῦρα σημεῖα πὺν παρουσιάζονται καὶ πάλι στὸν πολιτικὸν καὶ κοινωνικὸν ὄριζοντα τῆς Εὐρώπης, μᾶς δίνουν τὴν θεακωίτητα, πὺς μιὰ μέρα, — ἔστω καὶ ἀργά — θὰ φτάσει ἡ ἀληθινὴ εἰρήνη, πὺν θὰ βασιλεύουν οἱ διανοητικοί, οἱ ὀπαδοὶ τῆς λογικῆς. Ὁ Κάντ, ὁ μεγάλος φιλόσοφος, τὸ προφήτεψε, πὺς ἀπὸ τὰ αἵματα τῶν πολέμων θὰ φυτρώσει ἡ παγκόσμια εἰρήνη, πὺν τὴν κηρύττει προφητικὰ τὸ Χριστουγεννιάτικον εὐαγγέλιον καὶ ἡ ὅποια στοὺς χρόνους μας βρήκε τοὺς πὺν ἐνθουσιασμένους ἀπόστολους στοὺς διανοητικούς τοῦ διεθνοῦς σοσιαλισμοῦ καὶ στὰ κοσμοπολιτικὰ πνεύματα ἐνὸς Βολτζιου, ἐνὸς Σχίλλερ, ἐνὸς Τολστόη.

Οἱ ἐργάτες κ' ἓνα μέρος (δυστυχῶς ὄχι ὅλοι), τῶν δικαιοδικῶν ἀνθρώπων τῆς Εὐρώπης, δουλεύουν ἐδῶ καὶ μισὸν αἰῶνα γιὰ τὴ δημιουργίαν μιᾶς εἰρητικῆς συμβίωσης ὅλων τῶν ἐθνῶν. Οὔτε κύριοι, οὔτε δούλοι! Νὰ τὸ μεγάλο σύνθημα ἐκείνων πὺν δὲ χάνουν μὲ τὴν θέαν ἐνὸς σπαθίου στρατηγῶ ἢ ἐνὸς παρασημοφορεμένου διπλωμάτη τῆς ἀστικῆς κοινωνίας τὸν ἀνθρωπισμὸν τους καὶ οἱ ὅποιοι σέβονται πρῶτ' ἀπ' ὅλα τὸ πνεῦμα, ἂς μὴ φορεῖ καὶ κολλάρου καὶ μινι-κέτιζ. Ἄν καὶ τὸ σύνθημα αὐτὸ δὲν πραγματοποιήθηκε ἀκόμα, τουναντίον, ἴσα ἴσα σήμερον, κοντεύει νὰ φηγεῖ ἓνας μεγάλος κ' ἐργατικὸς λαὸς σὲ φοβερὴν σκλαβιά, στὴ σκλαβιά τοῦ καπιταλισμοῦ, ὅσπου δὲν πρέπει γιὰ τὸ νὰ πελιστοῦνε ὅσοι πιστεύουν ἀκόμα στὸ καλὸ τῆς ἀνθρώπινης ψυχῆς. Ὁ γερμανικὸς λαὸς τῶν ἐργατικῶν καὶ τῶν μικροαστικῶν τάξεων, πληρώνοντας τῆς ἀμαρτίες τῶν παλιῶν του κυρίων, ἀνεβαίνει σήμερον τὸ δρόμον τοῦ Γολγοθᾶ. οἱ σημερινοὶ του δῆμοι θὰ τὸν ἀκολουθήσουν πρῶτῆρα ἢ ἀργότερα, μὰ στὸ τέλος θὰ γίνῃ ἡ Ἀνάστασις τοῦ πνεύματος, τῆς λογικῆς καὶ τῆς ἀγάπης. Καὶ πάλι θὰ γίνονε ἀληθινὰ τὰ λόγια τοῦ Μεφιστοφελῆ στὸ «*Φάουστ*» τοῦ Γκαίτε «*ἔβριμι ἀπὸ κείνη τὴ δύναμη πὺν πάντα τὸ Καὶ τὸ ζῆται καὶ πάντα τὸ Καλὸ δημιουργεῖται.*»

* * *

Γιὰ τὸ μεγάλο πόλεμον ἔχουν γραφτεῖ ἴσα μὲ τὴν ἀρκετὰ ἔργα ἀπὸ στρατιωτικούς, ἱστορικούς καὶ πολιτικούς τῆς Εὐρώπης. Στὴ γερμανικὴ πολεμικὴ φιλολογοῖα εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ καλύτερα (Der Weltkrieg) (Ὁ παγκόσμιος πόλεμος 1914 — 19) τοῦ συνταγματάρχη Immanuel (ἔκδ. E. S. Mittler—Berlin) Ἄν στὴ στίχῃ αὐτῇ γράφουμε σήμερον δυὸ τρία λόγια γιὰ τὸ βιβλίον αὐτὸ, δὲν τὸ κάνουμε γιὰ τὸ θεῶν.

ροῦμε ἴσως γιὰ κανένα ἔργο μεγάλης φιλολογικῆς ἀξίας. Τέτιο δὲν εἶναι. Μὰ δὲ χρειάζεται κιόλας νὰ εἶναι, ἀφοῦ θέλει νὰ εἶναι πρῶτα ἓνα ἱστορικὸ ἔργο. Ὁ καινούργιος Σχίλλερ ποὺ θὰ γράφει ἓνα ἔργο γιὰ τὸν πόλεμο τοῦ 1914 ποὺ νὰ μοιῶσει στὴ φιλολογικὴ ἀξία μὲ τὸν «Τριαντάχρονο πόλεμο» τοῦ μεγάλου Γερμανοῦ ποιητῆ καὶ ἱστορικοῦ, θάργησει ἀκόμα νὰ φανεῖ. Ὁ λόγος ποὺ σημειώνουμε τὸ βιβλίο τοῦ Immanuel εἶναι ἄλλος. νομίζουμε ὅτι ἐμεῖς ὡς σύγχρονοι, ποὺ ὅλοι, κατὰ τὸν ἓνα ἢ τὸν ἄλλο τρόπο λάβημε μέρος στὸν πόλεμο αὐτὸν, ἔχουμε χρέος νὰ δείξουμε κάμπο ἐνδιαφέρον γιὰ τὰ κοσμοτορικά γεγονότα τῶν τελευταίων χρόνων, νὰ ἐμβαθύνουμε ἄρα εἰς τὰ ἀποτελέσματα τοῦ παγκόσμιου πολέμου, γιὰ νὰ μᾶς γίνουν τὰ παθήματα μαθήματα.

Τὸ ἔργο τοῦ συγγραφέα εἶναι ἓνας μεγάλος τόμος ἀπὸ 408 σελίδες, μὲ πέντε χάρτες τῶν διαφορῶν μετώπων καὶ 83 σχεδιογράμματα τῶν μαχῶν. Στὸ τέλος τοῦ βιβλίου ἔχουμε ἓναν τέλειο χρονολογικὸ πίνακα τῶν διαφορῶν πολεμικῶν καὶ πολιτικῶν γεγονότων καὶ μιὰ ἀλφαριθμητικὴ λίστα τῶν τοπωνυμῶν καὶ τῶν προσώπων. Πρέπει νὰ γνωρίζουμε πὼς ὁ συγγραφέας προσπαθεῖ νὰ εἶναι ὅσο τὸ δυνατό ἀμερόληπτος. Μόνο ἐκεῖ ποὺ μιλάει γιὰ τὴν αἰτία τῆς γερμανικῆς ἥττας, πέφτει κάπως ἔξω. Τὴν ἀποδίδει στὸ περιστάτικὸ ὅτι ἴπὸ τὸ γερμανικὸ λαὸ ἔλειπε ἢ πολιτικὴ ὁδηγία ὑπὸ ἔθνικῆ ἔννοια. Ἐπειτα λέει, πὼς ἡ ἑσωτερικὴ ὁμόνοια καὶ ἡ ἥθικὴ δύναμη τοῦ γερμανικοῦ λαοῦ χάλασε ἀπὸ τὴν ἐπανάσταση καὶ τοὺς προδρόμους τῆς. Ὁ συγγραφέας μπορεῖ νὰ μὴν ἔχει καὶ τόσο ἄδικο. Μὰ ἔχασε νὰ πει πὼς ἡ γερμανικὴ ἐπανάσταση εἶταν ἀποτέλεσμα τοῦ γεγονότος, ὅτι ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τοῦ πολέμου ἢ κοινοβουλευτικὴ πολιτικὴ ἔπρεπε νὰ κάνει τόπο σὲ μιὰ καθαρὰ στρατιωτικὴ πολιτικὴ. Τὸ ὄνομα ἐνὸς Λούντεντορφ, ἐνὸς καλοῦ στρατηγοῦ μὰ κακοῦ πολιτικοῦ, εἶναι ἀρκετὰ χαρακτηριστικόν. Μόλις τὸ Σεπτέμβρη τοῦ 1918 ἄρχισαν νὰ ὑποχωροῦν οἱ στρατιωτικοὶ κάπως στοὺς φιλεργηλικούς πολιτικούς τῆς χώρας, ὅταν εἶτανε πιά ἀργά. Ἡ πικρὴ ἀλήθεια εἶναι πὼς ἡ στρατιωτικὴ λαίμαργία τῶν γερμανῶν милитарιστῶν εἶτανε ἡ πρώτη αἰτία τῆς ἥττας, καὶ ὅχι ἡ ἐπανάσταση.

Γενικὰ ὁμως ὁ συγγραφέας ἐπιτυχαίνει πολὺ καλά νὰ συνδυάζει τὰ πολεμικὰ γεγονότα τῶν διαφορῶν μετώπων καὶ τὴ σχέση μεταξὺ τῶν πολεμικῶν, πολιτικῶν καὶ οικονομικῶν ζητημάτων. Ἐδῶ καὶ κεῖ μᾶς δίνει καὶ καμιά ζωντανὴ σκηνὴ ἀπὸ τὴν αἱματομένην πραγματικότητά τῶν χαρακωμάτων. Στὸ μακεδονικὸ μέτωπο καὶ στὸν τραγικὸ ρόλο τῆς Ἑλλάδας κατὰ τὸν πόλεμο ἀφιερώνει ὁ συγγραφέας ἀρκετὲς σελίδες.

Ὁ σοσιαλιστὴς συγγραφέας καὶ βαθὺς γνώστης τῆς νοτιοσλαβικῆς φιλολογίας, Hermann Wendel, ἔγραψε ἓνα βιβλίο μὲ τὸν τίτλο «Ἀπὸ τὸ Μάρμπουργκ ὡς στὸ Μοναστήριον». Εἶναι ἐντυπώσεις ἀπὸ ἓνα ταξίδι ποὺ ἔγινε τὸ φθινόπωρο τοῦ 1920. Ὁ,τι ξεχωρίζει τὸ βιβλίο τοῦ τοῦτο ἀπὸ ἄλλα ἔργα ὁμοία, εἶναι ποὺ ἐπισημαίνει ὁ συγγραφέας τὴ Σερβία μὲ ἀληθινὸ πόνον γιὰ τὰ παθήματα τοῦ δυστυχισμένου Σερβικοῦ λαοῦ, ποὺ πρόσφερε τόσες θυσίες γιὰ τὴ λευτεριά του. Κάτι ὑπέροχο καὶ συγκινητικὸ εἶναι τὸ μέρος ὅπου ὁ πρῶτος

τιδὸς συγγραφέας μιλάει γιὰ τὴ φοβερὴ ὀπιστοχώρηση τοῦ σερβικοῦ στρατοῦ καὶ λαοῦ ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὰ ἄγρια βουνὰ τῆς Ἀρβαντιῆς, τὸ Νοέμβρη τοῦ 1915, γιὰ τὴν Κέρκυρα. Ἀκόμα σήμερα οἱ χωρικοὶ τῆς Σερβίας λένε τὸ ἄμορφο αὐτὸ νησί, «Νηοὶ τοῦ θανάτου». Τὴν εὐγενικὴ καὶ ἀνθρωπιστικὴ καρδιά τοῦ συγγραφέα φανεραίνουν καὶ τὰ ἐπόμενα λόγια ὅπου μιλάει γιὰ τοὺς ἀδικοσκοτωμένους γερμανοὺς πατριῶτες του. «Σὲ παλιὸς χρόνος οἱ ὅμοιοι μισοφόροι τοῦ πρίγκιπα Εὐγένιου βομβαρδίσανε τὸ Βελιγράδι. Ἔργου τοῦ μισοφόρου εἶτανε νὰ σκοτώσει καὶ νὰ σκοτωθεῖ. Μὰ αὐτοὶ ἐδῶ σκεδὸν ὅλοι εἶτανε καλὰ παιδιὰ ποὺ εἶχαν τὸν προορισμὸ, ὅλην τὴ ζωὴ τους νὰ δουλεύουνε, νὰ πληθαίνουν καὶ ὡς παππούδες νὰ πεθαίνουν στὸ κρεβάτι. Μιὰ τρέλα τοὺς πέταξε δῶ καὶ τοὺς ἔχωσε θεοὶά μέσα στὸ ξένο χῶμα. τί τοὺς ὠφελοῦνε οἱ ἀδριάντες, κεῖνο τὸ πέτρινο μνημεῖο τοῦ περικοῦ συντάγματος ἀριθ. 208 καὶ ἡ τετὰπλευρὴ πυραμίδα τοῦ 22ου σώματος τῆς ἐφεδρείας!»

Μὰ καὶ τὴ νέα ζωὴ τοῦ Σερβικοῦ λαοῦ μᾶς τὴν παρασταίνει μὲ τὸν καλλιτεχνικὸν τρόπο ὁ συγγραφέας. Μᾶς μιλάει γιὰ τὰ δημοτικὰ του τραγούδια, γιὰ τοὺς ποιητὲς καὶ λογογράφους του, γιὰ τὴ βιομηχανία, γιὰ τὸ ἐμπόριο, γιὰ τὰ δάση καὶ γιὰ τὰ μοναστήρια. Ἡ Στρούγα μὲ τὰ καλά της ψάρια καὶ ἡ Ὀχρίδα μὲ τίς παλιὲς τῆς ἐκκλησιὰς τὸν κάνουν νὰ μᾶς δώσει μιὰ ζωντανὴ εἰκόνα ἐκείνων τῶν ἄμορφων τοπιῶν τῆς Μακεδονίας.

Τὸ βιβλίο (ἐκ. Sozietätsdrucherei Frankfurt A.M.) ποὺ τὸ στολιζοῦν καὶ πολλὲς ἄμορφες εἰκόνες, ἀξίζει νὰ λογαριάζεται γιὰ ἓνα ἀπὸ τὰ καλύτερα ἔργα τῆς λεγόμενης «ταξιδιωτικῆς φιλολογίας».

Μόνιχο

ALEX STEINMETZ

ΞΕΝΗ ΔΕΝ ΕΙΣΑΙ...

Στὴ Λα Ξένη Α. Ταγκοπούλου

Ξένη δὲν εἶσαι,
Εἶσαι δική μας,
Ὅπου κι ἂν πᾶς.
Καὶ σὰν τὰ πλῆχτρα χτυπᾶς,
Δονεῖς τὴν καρδιά μας...
Ἀνθίζουν κρῖνοι μὲς στὴν ψυχὴ μας,
Σὺν ἀρμονίαις σκορπᾶς
Γλυκὲς τρυγυρά μας.

Ἀθήνα 20 τοῦ Μάη 1921

ΤΥΜΦΗΡΕΤΟΣ

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

ΒΛ. ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗ : «Ταξίδια» (ἔκδ. Ἐλευθερουδάκη, δεχ. 6.) — Γιὰ τὸ βιβλίο αὐτὸ ἀξίζει νὰ γίνῃ πλατιά κριτικὴ καὶ ἴσως, ἀργότερα, μιλήσουμε γι' αὐτό, γιατί μέσα στίς σελίδες του περιλαμβάνει ὅλες τίς ἀρετὲς καὶ ὅλες τίς ἀδυναμίες τοῦ Γαβριηλίδου.

Κ. ΘΕΟΤΟΚΗ : «Ἡ Τιμὴ καὶ τὸ Χρῆμα» (ἔκδ. Ἐλευθερουδάκη, δεχ. 6.) — Τὸ δῆγμα αὐτὸ τοῦ κ. Θεοτόκη πρωτοτυπώθηκε στὸ «Νουμά», θύγηκε ὥστε ἄρα σὲ διαλεκτικὴ εἰκονογραφημένη ἔκδοσιν καὶ τώρα ἔα τρεῖς γαίνει σὲ δευτέρην ἔκδοσιν. Εἶναι ὅπου τὰ δυνάτωτερα τοῦ κ. Θεοτόκη κ' ἔχουνε γραφτεῖ ἀρκετὰ γι' αὐτό.

ΑΘΗΝΑΪΚΟΝ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ

Χ. ΓΑΝΙΑΡΗΣ & ΣΙΑ

3 — ΟΔΟΣ ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ — 3

ΑΘΗΝΑΙ

ΕΒΔΟΘΗΣΗΝ

Μ. Αιδoux: Τὸ Μοδιστράδιον τῆς Μαρῆ-Κλαίρ. Μετ. Βιβῆς Σκούρα	Λρ. 5.—	Μιχαὴλ Μητσάκη: Φιλολογικὰ ἔργα. (Τόμος Α΄).....	Λρ. 5.—
Δημοσθ. Βουτυρά: Τριανταδύο Διηγήματα.....	> 5.—	Μυρτιώτισσας: Τραγοῦδια.....	> 4.—
Ρήγα Γκόλφη: Ὁ Γήταμος. Δράμα.....	> 2.—	Γρηγ. Ξενοπούλου: Τὸ Ζακυνθινὸ μαντήλι καὶ ἄλλα δέκα διαλεκτὰ διηγήματα.....	> 5.—
«Ὕμνοι» Ποιήματα.....	> 3.50	Ὁβεδίου: Ἡ τέχνη ν' ἀγαπᾶς καὶ πῶς γιαιτρεῖται ἡ ἀγάπη. Μετάφρασις Κ. Τρικογλίδη.....	> 4.—
Ι. Δραγοῦμη: Πολιτικοκοινωνικαὶ μελέται.....	> 5.—	Κώστα Οὐράνης Νοσηλεύσεις.....	> 5.—
Δεμένο.....	> 6.50	Κώστα Παρορέτη: Ὁ Πατέρας καὶ ἄλλα διηγήματα.....	> 5.—
Ἄργ. Ἐφταλιώτη: Ἐκλεκτὰ Σελίδες.....	> 5.—	Ν. Πετμεζᾶ (Λαύρα) Ἀπλά λόγια.....	> 3.50
Μηγ. Θεοδάντες: Ὁ Λὸν Κιχότης. Μετάφρ. Κ. Καρθαίου....	> 10.—	Δ. Π. Ταγκόπουλο Πίσσα ἀπ' τὰ κάγκελα.....	> 3.—
Κ. Καρθαίου: Τὰ τραγοῦδια τοῦ νησιοῦ μου καὶ οἱ Κηφισιώτικες μελωδίαι.....	> 3.50	Δράματα. Τόμος Α΄.....	> 6.—
Μ. Κονοπνέτσκη: Προμηθεὺς καὶ Σίσυφος.....	> 2.—	Ὁ λυτρωμὸς (δράμα).....	> 3.—
Βεν. Κονστάν: Ἀδελφός.....	> 3.50	Πάνου Ταγκόπουλου: Λυρικὰ.....	> 3.50
Ἄθ. Κυριαζῆ: Στιγμὲς ποῦ ζῶ....	> 5.—	Ραμπιντρανάθ Ταγγόρ: Ἰνδικὰ διηγήματα. Μετάφραση Κ. Τρικογλίδη.....	> 3.—
Ἄνδ. Λασκαράτου: Στοχασμοί.....	> 4.—	Α. Τσέχωφ: Διηγήματα.....	> 3.50
Πιέρ Λουῖς: Τὰ τραγοῦδια τῆς Βιλντῶς.....	> 4.—	Ἐρωτικὲς ἐπιστολὲς μιᾶς Πορτογαλλίδος Μοναχῆς. Μετάφραση Κώστα Οὐράνη.....	> 2.50
Μίμη Μαλεδοῦ: Ἡ ζωὴ ἑνὸς Εὐέλπιδος.....	> 3.—		

ΣΤΟΥΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΕΣ ΤΟΥ ΝΟΥΜΑ ΓΙΝΕΤΑΙ ΕΚΠΤΩΣΗ 10 %

Μὴ ξεχνᾶτε νὰ συστήσετε τοὺς φίλους σας τὸ **ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΟ** μας

ΔΕΛΤΙΟ, ποὺ βγαίνει κάθε μῆνα, καὶ τὸ στέλνουμε δωρεάν σὲ κάθε

βιβλιόφιλο ποὺ ἤθελε τὸ ζητήσει.